

JAKOBS LAATSTE WOORDEN

Hugo Bouter

Jakobs laatste woorden

Bijbelstudies over Genesis 49

De zegenspreuken van Jakob voor zijn
zonen en voor de twaalf stammen

Jakobs laatste woorden
Bijbelstudies over Genesis 49

Copyright © H. Bouter
Vormgeving: Jan Paul Spoor
Eerste editie 1984 Boeken om de Bijbel, Alblasserdam
Tweede editie 2004 Boeken om de Bijbel, Gouda
Derde editie 2021 OudeSporen online uitgeverij

ISBN/EAN 978-90-70926-33-5
NUR 707

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch of mechanisch, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

'Op Uw zaligheid wacht ik, HEERE!'

Genesis 49:18

Inhoud

Woord vooraf	9
1. Inleiding	11
2. De zegeningen van de zonen van Jakob	15
2.1. Ruben, wisselvallig als water	15
2.2. Simeon en Levi, kameraden in het kwaad	23
2.3. Juda, een leeuwenwelp	32
2.4. Zebulon, een koopman	41
2.5. Issaschar, een sterke ezel	45
2.6. Dan, een slang	48
2.7. Gad, een overwinnaar	54
2.8. Aser, een gelukkig iemand	57
2.9. Naftali is een losgelaten hinde	60
2.10. Jozef, een jonge vruchtboom	64
2.11. Benjamin, een wolf	71
3. Samenvatting	75
4. Vergelijking met de zegen van Mozes	85
5. Epiloog	89

Jakobs laatste woorden

Woord vooraf

Jakobs laatste woorden vormen een indrukwekkend document uit de tijd van het ontstaan van het volk Israël. De aartsvader profeteerde op zijn sterfbed over de dingen die de nakomelingen van zijn zonen, de twaalf stammen van Israël, in later tijd zouden overkomen.

Dit profetische visioen beschrijft de toekomst van de stammen in het Beloofde Land. Zij zouden daar worden geplant als Gods wijnstok om vrucht voor Hem voort te brengen. Helaas hebben zij hieraan niet beantwoord (Jes. 5; Ps. 80), en daarom zouden zij uit het land worden verwijderd. Israël en Juda zouden in ballingschap gaan. Toch blijft er nog een sabbatsrust voor het volk van God over. De zegenspreuken van Jakob zijn heel verrijkend en spreken zelfs over de laatste dagen, waarin God een keer zal brengen in het lot van Zijn volk. In het Vrederijk zal Israël het centrum van zegen zijn voor de hele aarde.

Als christenen leren wij ook allerlei praktische lessen uit de zegeningen van Jakob, o.a. in verband met het vrucht dragen voor God. Al deze dingen zijn immers ook tot onze lering geschreven (Rom. 15:4).

In deze laatste druk zijn een aantal technische en tekstuele wijzigingen aangebracht. We hebben nu de Herziene Statenvertaling (HSV) als uitgangspunt genomen voor onze beschouwingen. We willen herhalen wat in het voorwoord van de tweede Engelse editie staat vermeld: 'Wij vertrouwen erop dat al deze verbeteringen nuttig zullen zijn voor de lezer.'

Jakobs laatste woorden

Maar bovenal bevelen wij dit boek aan in de zegen van onze Heer en Heiland,
Die alleen in staat is de harten te openen voor de rijkdommen van Zijn Woord'.

Gouda, najaar 2021

H. Bouter

1. Inleiding

Jakobs laatste woorden vormen een indrukwekkend document uit de tijd van het ontstaan van het volk Israël. De aartsvader profeteerde op zijn sterfbed over de dingen die de nakomelingen van zijn zonen, de twaalf stammen van Israël, in later tijd zouden overkomen (lett. aan het einde van de dagen).

Dit profetische visioen beschrijft de toekomst van de stammen in het Beloofde Land. Zij zouden daar worden geplant als Gods wijnstok om vrucht voor Hem voort te brengen. Helaas hebben zij hieraan niet beantwoord (Jes. 5; Ps. 80), en daarom zouden zij uit het land worden verwijderd. Israël en Juda zijn in ballingschap gegaan. Toch blijft er een sabbatsrust over voor het volk van God. De zegenspreuken van Jakob zijn verrijkend en spreken zelfs over de laatste dagen, waarin God een keer zal brengen in het lot van Zijn volk. In het Vrederijk zal Israël het centrum van zegen zijn voor de hele aarde.

Als christenen leren wij ook allerlei praktische lessen uit de zegeningen van Jakob, o.a. in verband met het vrucht dragen voor God. Al deze dingen zijn immers ook tot onze lering geschreven (Rom. 15:4).

Jakob als profeet

Genesis 49 is het testament van de aartsvader Jakob, dat niet slechts voor zijn directe nakomelingen maar zelfs voor het verre nageslacht van grote waarde was en is. Over de hoofden van zijn twaalf zonen heen richtte de stervende Jakob zich tot de stammen die uit hen zouden voortspruiten en spreekt hij over hun wel en wee.

Jakob, de bedrieger, van wie wij ook minder mooie dingen weten uit eerdere berichten in het boek Genesis, wordt aan het einde van zijn leven tot grote geestelijke hoogten gevoerd. Door Gods Geest begiftigd met profetische gaven wordt de eerbiedwaardige patriarch een profeet, die ziet tot in de verre toekomst.

Zijn woorden hebben betrekking op dat wat Israël zou meemaken ‘in later tijd’ (vs. 1), en zo vermeldt hij bijzonderheden die pas in de tijd van de richters of nog later in vervulling zijn gegaan of zelfs nog moeten gaan.

Weerlegging van Bijbelkritiek

Voor het historisch-kritisch onderzoek is dit mede een aanleiding geweest om aan deze spreuken een veel latere oorsprong toe te kennen en ze te beschouwen als een verzameling zgn. ‘stamspreuken’, vergelijkbaar met de laatste woorden van Mozes of met het lied van Debora (Deut. 33 en Richt. 5). Ze worden dan gevalueerd tot bepaalde gezegden die op volksvergaderingen zouden zijn geciteerd tot lering van de Israëlieten. Het is duidelijk dat een dergelijke visie afbreuk doet aan de waarheid van de inspiratie van de Schrift en ook inhoudt dat men de aartsvaders verlaagt tot simpele nomaden, van wie zo’n literaire prestatie – Genesis 49 heeft de vorm van een gedicht – niet zou zijn te verwachten.

Er zijn echter geen gegronde redenen om deze zegenspreuken aan iemand anders dan aan Jakob zelf toe te schrijven. Genesis 49 sluit nauw aan bij het voorgaande hoofdstuk, waarin Jakob de zonen van Jozef zegend. Ook kunnen we stellen dat Jakob een al bestaande traditie voortzette toen hij zijn zonen zegende. Toen Izak oud geworden was, heeft hij Jakob en Ezau gezegend en die zegeningen waren eveneens van verstrekkende betekenis (Gen. 27). Hetzelfde geldt van de profetische woorden van Noach, gericht aan zijn zonen (Gen. 9).

Die voorbeelden zijn trouwens ook van belang om nog een ander argument te weerleggen, dat men wel heeft aangevoerd om Jakob deze woorden te ontzeggen. Het zijn namelijk niet allemaal zegeningen die Jakob over zijn zonen heeft uitgesproken, terwijl in vers 28 toch staat dat hij ieder van hen zegende met een eigen zegen. Welnu, zo zegt men, Ruben, Simeon en Levi hebben

helemaal geen zegen van hun vader gekregen. Hun zegen draagt eerder het karakter van een vloek.

Dit bezwaar valt echter weg als men bedenkt dat dit ook het geval was met de zegen van Izak voor Ezaü, en zeker met de woorden die Noach tot Kanaän richtte. Bovendien is God machtig een vloek te veranderen in een zegen, zoals wij later zien in de geschiedenis van Levi (vgl. de zegen van Mozes in Deut. 33). En als iemand *gewezen* wordt op zijn fouten, zoals dat gebeurt in de eerste twee zegenspreuken, kan dat ook een zegenrijke uitwerking hebben. Er is dus alle reden om deze spreuken toch als *zegenspreuken* te beschouwen.

Profetische zegeningen

De zegeningen van Jakob voor zijn zonen zijn nadrukkelijk *profetische* zegeningen. Hij ziet heen over de lange periode waarin Israël in slavernij zou verkeren in Egypte, over de woestijnreis naar het Beloofde Land en de intocht in Kanaän. Zijn woorden gaan ook verder dan de tijd van de richters of de tijd van het koningschap; ze reiken tot de verre toekomst.

Letterlijk staat er in vers 1 niet 'in later tijd', maar 'aan het einde van de dagen'. Deze uitdrukking komt in totaal veertien maal voor in het Oude Testament, o.a. in Numeri 24:14; Jesaja 2:2; Daniël 2:28; Hosea 3:5, en doelt uiteindelijk op het Vrederijk, de tijd waarop al Gods beloften aan Israël in vervulling zullen gaan. Alleen om die reden is het al de moeite waard zich te verdiepen in de profetieën van de aartsvader Jakob.

Jakobs laatste woorden

2. De zegeningen van de zonen van Jakob

2.1. Ruben, wisselvallig als water

‘Ruben, jij bent mijn eerstgeborene, mijn kracht en de eerste vrucht van mijn mannelijkheid, de voortreffelijkste in hoogheid en de voortreffelijkste in sterkte. Onstuimig als het water als je bent, zul je niet de voortreffelijkste zijn, want je bent het bed van je vader ingeklommen, en toen heb je het geschonden. Hij is mijn sponde ingeklommen’ (Gen. 49:3-4).

Een ernstige boodschap

Na de tweevoudige oproep van Jakob tot zijn zonen om zich te verzamelen en te luisteren naar wat hun stervende vader hun had te zeggen (vs. 1-2), richtte hij nu heel begrijpelijk allereerst het woord tot zijn oudste zoon Ruben. Hij sprak hem ook réchtstreeks aan, evenals hij dat deed met Juda en Jozef, terwijl de overige spreuken wat meer afstandelijk in de derde persoon zijn gesteld.

Wanneer wij Jakobs woorden even op ons laten inwerken, dan zien we dat hij Ruben iets ernstigs heeft te zeggen: Ruben, jij bent de oudste, van wie ik de hoogste verwachtingen had en die ook de grootste verantwoordelijkheid

bezat; je hebt helaas niet aan mijn verwachtingen beantwoord en daarom kun je niet de voorname plaats van een eerstgeborene blijven behouden.

De gedachte die hieraan ten grondslag ligt, is die van schuld en straf. Rubens falen wordt vermeld in vers 4. Hij had het bed van zijn vader ontwijd en overspel gepleegd met Bilha, de bijvrouw van Jakob (Gen. 35:22). De consequentie hiervan is dat hij zijn bevoorrechte plaats verliest; dat is de straf voor zijn misstap. Bij de volgende spreuk zien we precies hetzelfde motief: de schuld van Simeon en Levi brengt ook een bepaalde straf met zich mee (vs. 7).

Zo zijn nu eenmaal de wetten van Gods regering, hoewel Gods genade de straf kan verzachten of zelfs kan veranderen in een zegen. Bij Ruben is de straf verzacht en bij Levi is de vloek later veranderd in een zegen (vgl. Deut. 33:6, 8-11). De eerste drie zonen van Jakob stellen ons in type dan ook Israëls falen voor, en meer in het algemeen het falen van de eerste mens in zijn verantwoordelijkheid, alsook Gods regeringswegen in verbinding hiermee.

Bij Ruben is er echter nog een ander motief, dat zijn falen des te ernstiger maakte. Jakob begint niet met Rubens zonde, maar met diens *voorrechten* als de eerstgeborene. Deze voorrechten worden in vers 3 breed uitgemeten, zodat in het licht daarvan de schuld en de straf ook des te schrijnender worden. Rubens hoge positie maakte zijn val des te dieper.

De mens verbeurt snel zijn voorrechten

Maar zo is het steeds gegaan in de geschiedenis van de mens. Adam en Eva waren bijzonder bevoorrecht in de hof van Eden, maar nadat ze in de zonde waren gevallen werden ze uit het paradijs verdreven en verloren ze ook de voorrechten die ze daar bezaten. In de lijn van Kaïn zien we het kwaad zich verder ontwikkelen. Na de moord op Abel ging Kaïn weg van het aangezicht van de Heere en werd hij de grondlegger van een cultuur zonder God. Deze periode van de geschiedenis van de mensheid, waarin de mens wandelde bij het licht van zijn geweten, eindigde met het oordeel van de zondvloed.

Daarna zien wij Noach in het bezit van hoge voorrechten als regeerder over de nieuwe aarde, maar hij faalde bijna onmiddellijk doordat hij zichzelf niet

wist te beheersen en tot dronkenschap verviel. Deze bedeling, die gekenmerkt werd door de invoering van menselijke overheden, eindigde met het oordeel van de spraakverwarring.

Vervolgens vinden wij de roeping van Abraham, in wie Gods bijzondere beloften voor Zijn verbondsvolk gestalte kregen. Maar nadat hij was aangekomen in het land dat God hem aanwees, daalde hij vrijwel onmiddellijk af naar Egypte en kwam daar in grote moeilijkheden. Egypte was ook het land waar de geschiedenis van de aartsvaders eindigde: het was de vuuroven waarin hun nageslacht werd gelouterd voordat het tot Gods volk werd aangenomen. Toen Israël verlost was uit het land van de slavernij en God het op arendsvleugels tot Zich had gebracht, faalde het doordat het bij de Sinaï reeds tot afgoderij verviel.

De geschiedenis van Israël is eigenlijk één lange aaneenschakeling van menselijk falen en goddelijk gunstbetoon. Onmiddellijk nadat Aäron en zijn zonen tot priesters waren gewijd, faalde het priesterschap doordat Nadab en Abihu met vreemd vuur voor Gods aangezicht naderden. De Israëlieten versmaadden het goede land Kanaän en kwamen tijdens de woestijnreis voortdurend in opstand tegen de Heere. Na de intocht faalde het volk doordat dit het Beloofde Land slechts gedeeltelijk veroverde; en de tijd van de richters eindigde in de grootst mogelijke wanorde. De zonen van Samuel, de laatste richter en de eerste profeet, wandelden niet in zijn wegen. Het koningschap faalde onmiddellijk met Saul, de koning naar het vlees. De periode van Israël onder de wet eindigde met de wegvoering in ballingschap, eerst van de tien en daarna van de twee stammen. God verliet toen Zijn troon te Jeruzalem en gaf de macht in handen van de wereldrijken.

Dit was het begin van de tijden van de volken, die voortduren tot de wederkomst van Christus. Maar reeds het eerste hoofd van deze rijken faalde doordat hij verviel tot afgoderij en zelfverheerlijking. Toen Christus tot Zijn eigen volk kwam, werd Hij verworpen en naar het kruis verwezen. Na Zijn opstanding en hemelvaart is de Heilige Geest uitgestort op aarde en vergadert God een bruidsgemeente voor Zijn Zoon uit de Joden en uit de volken. Maar het mooie beeld dat het boek Handelingen ons schetst van de begintijd van de gemeente wordt direct al ontsierd door de zonde van Ananias en Saffira. Al

deze voorbeelden illustreren dat de mens niet beantwoordt aan de plaats die God hem schenkt en zijn voorrechten snel verbeurt.

Ruben verloor zijn eerstgeboorterecht

Zo ging het ook met Ruben, die als gevolg van zijn falen zijn eerstgeboorterecht verspeelde. Wat waren nu precies Rubens voorrechten als de eerstgeborene? In de eerste plaats noemt Jakob hem zijn kracht en de eerste vrucht van zijn mannelijkheid (vs. 3a). Hij was het bewijs van Jakobs mannelijke kracht, en de stamhouder die verder nageslacht kon garanderen. In de Psalmen vinden we een identieke uitdrukking ('de eerste vruchten van de mannelijke kracht') om de eerstgeborenen van de Egyptenaren aan te duiden (Ps. 78:51; 105:36). In de wet op het eerstgeboorterecht bepaalde Mozes dat elke eerstgeborene van een Israëliet recht had op een *dubbel* deel van de erfenis, omdat deze 'de eerste vrucht van zijn mannelijkheid' was (Deut. 21:17b).

In de tweede plaats was Ruben als de eerstgeborene 'de voortreffelijkste in hoogheid en de voortreffelijkste in sterkte' (vs. 3b). Hij had de voorrang boven zijn broeders en nam ten opzichte van hen de eerste plaats in, niet alleen qua *bezit* maar ook qua positie. Hij had niet alleen recht op een dubbel deel van de erfenis, zoals wij zojuist zagen in de wet van Mozes, maar tevens op een bijzondere positie als gezagsdrager.

Deze leidinggevende positie wordt misschien wel het duidelijkst verwoord in de zegen van Izak voor zijn eerstgeboren zoon: 'Volken zullen je dienen, naties zullen zich voor je buigen. Wees heerser over je broers, en de zonen van je moeder zullen zich voor je buigen' (Gen. 27:29). In overeenstemming hiermee kreeg het woord 'eerstgeborene' later de betekenis van een bepaalde rang, een bepaalde waardigheid. Zo lezen wij van David, die de achtste zoon van Isai was, dat God hem tot een eerstgeboren zoon zou maken, tot de *allerhoogste* van de koningen van de aarde (Ps. 89:28).

Dit geldt zeker voor het Nieuwe Testament, waar dit woord vrijwel uitsluitend voor Christus Zelf wordt gebruikt om Zijn verheven positie aan te geven. Hij neemt in alle dingen en in alle relaties de *éérste* plaats in, zowel ten aanzien

van Zijn broeders als ten aanzien van de hele schepping, ja, zelfs ten opzichte van de doden (Rom. 8:29; Kol. 1:15, 18; Hebr. 1:6; Openb. 1:5).

Helaas heeft Ruben zijn eerstgeboorterecht verbeurd, zodat hij niet de voortreffelijkste kon zijn. Dit is wat Jakob uiteenzet in vers 4: 'Onstuimig als het water als je bent, zul je niet de voortreffelijkste zijn, want je bent het bed van je vader ingeklommen'. Ruben liet zich meeslepen door de stroom van zijn begeerten en pleegde overspel met de bijvrouw van zijn vader. De teugelloosheid van de hartstocht wordt treffend getekend door het beeld van het onstuimige, bruisende water. Ruben was niet in staat een halt toe te roepen aan de stroom van bitter water, die uit zijn hart opwelde en die hem verontreinigde (vgl. Mark. 7:21-23; Jak. 3:11). Wanneer iemand door Christus vernieuwd is en de Heilige Geest heeft ontvangen, heeft hij een zoete en zuivere bron in zijn binnenste waaruit stromen van levend water vloeien (Joh. 4:14; 7:37-39).

Door zijn zonde verloor Ruben zijn positie als de voortreffelijkste onder zijn broers. De stam Ruben heeft dan ook geen vooraanstaande plaats ingenomen te midden van de Israëlieten. Belangrijke leiders heeft Ruben niet voortgebracht, alleen in negatieve zin ten tijde van de opstand van Korach, Dathan en Abiram (Num. 16:1). De Rubenieten zochten hun erfdeel niet in het Beloofde Land, maar in het Overjordaanse (Num. 32; Joz. 22). Daar hielden zij zich later afzijdig van de andere stammen ten dage van de strijd (Richt. 5:15-16). In hun gebied ten oosten van de Jordaan waren zijzelf heel kwetsbaar voor vijandelijke aanvallen, met name van de Moabieten en de Arameeërs, en zij behoorden tot de eerste stammen die in ballingschap werden gevoerd naar Assur.

De leiderspositie die Ruben had kunnen innemen, moest hij afstaan aan Juda, de vierde zoon van Jakob. Simeon en Levi werden gepasseerd vanwege het geweld dat zij bedreven ten opzichte van de burgers van Sichem. Maar van Juda zegt Jakob hier dat de scepter niet van hem zou wijken, en evenmin de heersersstaf van tussen zijn voeten (vs. 10). Juda zou de koningsstam worden en 'één uit hem werd tot vorst' (1 Kron. 5:2). Overigens blijkt uit dit hoofdstuk (1 Kronieken 5) dat er een soort splitsing plaatsvond van de voorrechten die het deel waren van de eerstgeborene. Weliswaar ontving *Juda* de heerserspositie,

maar de bijzondere zegeningen van de eerstgeborene – namelijk het dubbele deel van de erfenis – ging naar Jozef. Dit wordt ook duidelijk bevestigd in Genesis 49. De rijkste zegeningen waren weggelegd voor Jozef, de eerstgeborene van Rachel (Gen. 49:22-26).

Het is echter ook goed te wijzen op het werk van Gods genade, zoals dat openbaar kwam in de geschiedenis van de stam Ruben. Er is niet alleen het negatieve element van de straf waardoor Ruben spoedig aan betekenis heeft ingeboet, maar ook het positieve element van Gods genade waardoor deze stam voor uitsterven werd behoed. Dit laatste komt speciaal naar voren in de zegen van Mozes: ‘Moge Ruben leven en niet sterven, en mogen zijn mannen (*groot*) in aantal zijn’ (Deut. 33:6). Het is alsof wij Mozes hier horen pleiten om genade voor Ruben, zodat hij – hoewel klein en onaanzienlijk – toch mocht blijven voortbestaan. Geestelijk toegepast zien wij hier de noodzaak van het levendmakende werk van Gods genade, om voor God te kunnen bestaan en door Hem te worden gezegend. Het is ook opmerkelijk dat bij de verzegelden uit Israël die in Openbaring 7 worden opgesomd, de stam Ruben niet ontbreekt en als tweede wordt genoemd na Juda.

De boodschap voor Israël en de gemeente

Jakobs eerstgeborene stelde hem dus teleur. Wat Ruben heilig had moeten zijn (zie o.a. Lev. 18:8), had hij ontwijfd. Hij had niet gewandeld in Gods wegen en daarom moest hij als de eerstgeborene opzijgezet worden. Hetzelfde beginsel geldt echter voor heel Israël, dat als *natie* Gods eerstgeboren zoon was (Ex. 4:22-23). God riep hem uit Egypte, verloste en verzorgde hem als het bijzondere voorwerp van Zijn liefde (Hos. 11:1-4). Israël dwaalde echter telkens van Hem af en gedroeg zich op een wijze die een eerstgeboren zoon beslist onwaardig was. Daarom heeft God Zijn volk verworpen en draagt het nu de naam Lo-Ammi, d.i. Niet-Mijn-Volk (Hos. 1:9). Gelukkig weten we dat Gods genade hierin verandering zal brengen in de laatste dagen.

Maar we kunnen de lijnen ook doortrekken naar de gemeente, het huidige volk van God. Haar geschiedenis is niet beter verlopen dan die van Israël en zij heeft evenmin beantwoord aan haar hoge roeping. Zoals de Israëlieten kinderen –

lett. ‘zonen’ – van Jahweh waren (Deut. 14:1-2), zo vormen de gelovigen nu een gemeente van *eerstgeborenen* (Hebr. 12:23).

Christus is de Eerstgeborene te midden van vele broeders (Rom. 8:29). Hoewel het Nieuwe Testament de titel ‘eerstgeborene’ verder alleen voor Hem reserveert, zijn wij toch met Hem verbonden en straalt Zijn waardigheid op ons af. Wij hebben door Hem ook het kindschap en het zoonschap ontvangen. Dit zijn zegeningen die pas na de komst van Gods Zoon in het vlees en na de komst van de Geest van God genoten konden worden (Gal. 4:4, 6).

Israël kende deze betrekkingen in collectieve en uiterlijke zin, maar de volle reikwijdte ervan is pas na het kruis geopenbaard. Wij zijn *kinderen* van God geworden omdat wij uit Hem geboren zijn, en zo mogen wij nu in deze wereld tonen Wie onze Vader is. Wij zijn *zonen* van God geworden overeenkomstig Zijn eeuwig voornemen en op grond van het verlossingswerk van Christus (Rom. 8:15; Gal. 4:4-7; Ef. 1:5-7). Als zodanig heeft God ons bestemd voor Zichzelf, opdat wij Hem zouden dienen en eren, en zonen zouden zijn in wie Hij een welbehagen heeft (vgl. Spr. 3:12). Beantwoorden wij persoonlijk en gemeenschappelijk aan deze hoge voorrechten? Moeten wij helaas niet vaststellen dat er veel dingen zijn die in strijd zijn met deze hoge roeping?

Als wij de geschiedenis van de gemeente nagaan, moeten wij erkennen dat zij vaker tot óneer dan tot eer van God heeft gehandeld en niet heeft voldaan aan de verwachtingen die God van ons mocht hebben. Net zomin als Israël is de gemeente een heilig volk geweest, dat uitsluitend Hem toebehoorde en Hem ten eigendom was. We lezen over bezoedeling met de wereld en met de afgodendienst (vgl. Openb. 2 en 3). Reeds in de begintijd van de gemeente was de verborgenheid van de wetteloosheid werkzaam (2 Thess. 2:7). Zij heeft haar eerste liefde verlaten en is van de hoge positie gevallen die ze naar Gods gedachten innam (Openb. 2:4-5).

Daarom zal ook de falende gemeente als Gods getuigenis op aarde terzijde worden geschoven, precies zoals Ruben niet de eerstgeborene kon blijven. Dit betekent echter niet dat Gods plannen en gedachten door menselijk falen tenietgedaan worden. Want de ware gemeente zal delen in Christus’ heerlijkheid, zodra Hij als de Eerstgeborene wordt binnengebracht in de

wereld en als de Vrededorst zal regeren (vgl. Gen. 49:10). Wat door de eerste mens is bedorven, wordt door Christus weer goedge maakt.

Ten slotte nog iets over de betekenis van de naam Ruben (d.i. 'Zie, een zoon'). In deze naamgeving komt ongetwijfeld de dankbare verwondering tot uitdrukking die Lea vervulde bij de geboorte van haar eerstgeborene. Evenals Eva zal zij hebben gedacht, dat zij met de hulp van de Heere een man had verkregen op wie men kon bouwen (Gen. 4:1; 29:32). Beide moeders zijn in hun zoons teleurgesteld; zo leren we dat er van de natuurlijke mens niets goeds te verwachten valt.

Wanneer wij echter door Christus vernieuwd zijn en kinderen en zonen van God zijn geworden, dan hebben wij werkelijk alle reden om dankbaar en blij te zijn. De zegen van het zoonschap is een kostbaar goed en dit geeft aanleiding tot lof jegens Hem, die wij nu als 'Abba, Vader' mogen aanroepen. Lea heeft uitgeroepen: 'Zie, een zoon'. Wij mogen uitroepen: 'Zie, hoe groot is de liefde die de Vader ons gegeven heeft: dat wij kinderen van God worden genoemd' (1 Joh. 3:1). Laten wij ons dan ook als waardige kinderen en zonen gedragen, zodat het beeld van Gods Zoon in ons te lezen zal zijn.

2.2. Simeon en Levi, kameraden in het kwaad

‘Simeon en Levi zijn broers, hun wapens zijn werktuigen van geweld. Laat mijn ziel niet in hun geheim overleg komen en mijn eer niet aan hun bijeenkomst deelnemen; want in hun woede hebben zij mannen doodgeslagen; en in hun moedwil hebben zij runderen de pezen doorgesneden. Vervloekt zij hun woede, want die is hevig, en hun verbolgenheid, want die is hard. Ik zal hen verdelen over Jakob en hen verspreiden in Israël’ (Gen. 49:5-7).

Bondgenoten in het boze

De tweede spreuk van Jakob vertoont qua opbouw veel overeenkomst met de eerste, omdat wij hier opnieuw het motief van schuld en straf onderkennen. Terwijl Ruben zijn begeerte niet kon beteugelen en overspel pleegde met Bilha, hebben Simeon en Levi zich schuldig gemaakt aan openlijk geweld jegens de burgers van Sichem. Jakob zinspeelt nu dus voor de tweede maal op een vroeger voorval uit zijn leven.

Die gebeurtenis wordt uitvoerig verteld in Genesis 34. Dina, de dochter van Jakob, was door de zoon van de stadsvorst van Sichem onteerd. Hij wilde graag met haar trouwen en deed het voorstel dat de zonen van Jakob zich zouden verzwageren met de Sichemieten. Hierop antwoordden zij bedrieglijk dat dit slechts mogelijk was indien de mannen van Sichem zich lieten besnijden. De besnijdenis vond daadwerkelijk plaats; maar toen de mannen van Sichem als gevolg van de ingreep ernstig verzwakt waren, werden zij plotseling overvallen en gedood door Simeon en Levi. Vervolgens werd de stad geplunderd, en de zonen van Jakob vertrokken met een rijke buit. Het hoofdstuk eindigt met het protest dat Jakob hiertegen aantekende. Hij zei tegen Simeon en Levi dat zij hem in het ongeluk hadden gestort, maar zij rechtvaardigden zichzelf met de woorden: ‘Mocht hij dan onze zuster als een hoer behandelen?’ (Gen. 34:31).

In Genesis 49 komt Jakob hierop terug en neemt hij opnieuw duidelijk afstand van het geweld dat zijn beide zonen hadden gepleegd. Zij waren broers en bondgenoten in het boze (vs. 5a). Simeon en Levi waren resp. de tweede en de derde zoon van Lea, en uiteraard waren ze broers in de letterlijke zin van het

woord. Maar dat is niet wat Jakob bedoelt. Hij zegt dat ze hetzelfde karakter toonden en één waren in hun wijze van handelen. Daarom spreekt hij hen ook *samen* aan. Eigenlijk spreekt hij hen niet rechtstreeks toe, want hij gebruikt de derde persoon en zegt iets over hen ten aanhoren van *al* zijn zonen. Zij konden er dus allemaal van leren.

Maar terwijl ieder van hen zijn eigen spreuk en zijn eigen zegen kreeg (vs. 28), werden Simeon en Levi onder één noemer gebracht. Zij waren broers, niet in het goede maar in het kwade. Psalm 133 spreekt over de zegen van broederlijke gemeenschap: 'Zie, hoe goed en hoe liefelijk is het dat broeders ook eensgezind samenwonen' (Ps. 133:1). Bij Simeon en Levi was die gemeenschap echter gruwelijk ontaard: zij hadden samen een complot gesmeed tegen de burgers van Sichem. In vers 6a spreekt Jakob over 'hun geheim overleg' en 'hun bijeenkomst', waarvan hij zich alsnog distantieerde. Van deze gemeenschap in het kwaad wilde hij zich ver houden.

De aanval op de burgers van Sichem was een aanslag met voorbedachten rade. Simeon en Levi wisten wat zij deden. Het was een goed voorbereide actie die zij ondernamen om wraak te nemen op de Sichemieten. De middelen die zij daarbij gebruikten, waren 'werktuigen van geweld' (vs. 5b). Welke wapens dit ook zijn geweest – sommigen denken aan zwaarden, anderen aan houwelen – het waren in elk geval wapens van de duisternis en werktuigen van de ongerechtigheid. De christen wordt ertoe opgeroepen die wapens af te leggen en de wapens van het licht aan te doen (vgl. Rom. 6:13; 13:12). De ijver van Jakobs zonen was een betere zaak waardig geweest. Maar hoe is het met ons? Hanteren wij wel de 'wapens van de gerechtigheid in de rechter- en linkerhand' (2 Kor. 6:7)? Zijn de wapens van onze strijd 'niet vleselijk, maar krachtig voor God' (2 Kor. 10:4)?

Scheiding van kwaad

Terwijl de zonde van Ruben de *begeerte* was, gebruikten Simeon en Levi werktuigen van *geweld*. Dit zijn de twee beginselen van het kwaad vanaf het begin van de geschiedenis van de mensheid: innerlijke verdorvenheid (in de gedaante van begeerte, of bedrog) en uiterlijke gewelddadigheid. Eva zondigde

doordat zij begeerde om te eten van de vrucht van de boom van kennis van goed en kwaad. Kaïn pleegde geweld, en hij werd de eerste moordenaar.

Vaak is het echter zo dat de beginselen van het kwaad hand in hand met elkaar gaan. Zo vinden we bij de zonen van Jakob beide kenmerken: zij spraken eerst bedrieglijk met de Sichemieten en smeedden een complot, en daarna baande hun boosheid zich een uitweg in een niets ontziend geweld. Zowel mensen als dieren moesten het ontgelden: '(...) want in hun woede hebben zij mannen doodgeslagen; en in hun moedwil hebben zij runderen de pezen doorgesneden' (vs. 6b). Het laatste wordt niet vermeld in Genesis 34, waar wij alleen lezen dat al het vee werd buitgemaakt. Het een sluit het ander niet uit. Bij dit soort wraakacties – en dat is juist wat Jakob aan de kaak stelt – kan er van alles gebeuren.

Jakob veroordeelde dus openlijk het kwaad van zijn zonen. Dat is niet altijd gemakkelijk, zeker niet voor een vader! Maar de aartsvader nam zijn kinderen hier niet in bescherming en hij probeerde hun schuld niet te verzachten. Hij wilde het kwaad niet goedpraten (vgl. Jes. 5:20), maar noemde het bij de naam. Wij zien hier ook de noodzaak van scheiding van kwaad: *'Laat mijn ziel niet in hun geheim overleg komen en mijn eer niet aan hun bijeenkomst deelnemen'* (vs. 6a). De rechtvaardige wandelt niet in de raad van de goddelozen, en het licht heeft geen gemeenschap met de duisternis. In de Schrift vinden wij vele voorbeelden die dit illustreren (zie o.a. Num. 16:23-27; 2 Kor. 6:14-18; 2 Tim. 2:19-22; Openb. 18:4).

Jakob spreekt hier over zijn ziel en zijn geest, lett. zijn *eer*, die hij wilde bewaren voor bevlekking met het kwaad – dat een mens alleen maar kan onteren en te schande kan maken. Het oordeel dat hij uitsprak, ging heel ver (vs. 7). Dit vers bevat een vervloeking en een vergeldingsmaatregel. De vervloeking gold gelukkig niet Simeon en Levi *zelf*, maar hun toorn en hun grimmigheid: *'Vervloekt zij hun woede, want die is hevig, en hun verbolgenheid, want die is hard'* (vs. 7a). Anders dan in Genesis 3:14, waar een vloek wordt uitgesproken over de slang – en in Richteren 5:23, waar de inwoners van Meroz worden vervloekt –, heeft de vervloeking van Jakob dus alleen betrekking op de *uitingen* van boosheid die hij bij Simeon en Levi constateerde. Tussen twee haakjes: zo

handelt God ook met Zijn kinderen, want Hij heeft ons lief en zegent ons, maar het boze in ons moet Hij oordelen.

Jakobs zonen hadden wel geprobeerd een schone schijn aan hun optreden te geven, door zich voor te doen als de handhavers van de eer van hun zuster (vgl. Gen. 34:31). Maar Jakob ontmaskert hier de werkelijke motieven. Het was toorn en moedwil waardoor zij zich lieten leiden (vs. 6b), louter wraakzucht die hen aanzette tot grof geweld. Het was geen heilige toorn die hen dreef, maar een zondige en boosaardige drift. Heilige toorn is mogelijk en die kan ook op z'n plaats zijn, maar de toorn kan heel gemakkelijk ontaarden in een uiting van het vlees. Dit is waarvoor Paulus waarschuwt: 'Word toornig en *zondig niet*; laat de zon over uw toorn niet ondergaan; en geef de duivel geen plaats' (Ef. 4:26-27).

Ik zal hen verstrooien

Op de vervloeking volgt een vergeldingsmaatregel: 'Ik zal hen verdelen over Jakob en hen verspreiden in Israël' (vs. 7b). Ik heb al gezegd dat de veroordeling die Jakob uitspreekt, heel ver gaat. Het is een vonnis met grote consequenties. De gevolgen van het kwaad dat Simeon en Levi hadden bedreven, bleven niet beperkt tot henzelf. Ze strekten zich uit tot hun nakomelingen, tot de stammen die uit hen zouden voortkomen.

Misschien hebben wij, die leven in de genadetijd, wel eens de neiging de ernst van Gods regeringswegen te veronachtzamen; maar ook voor ons geldt dat God Zich niet laat bespotten. Zoals de Schrift zegt: 'Want wat een mens zaait, dat zal hij ook oogsten' (Gal. 6:7-8). 'Immers, onze God is een verterend vuur' (Hebr. 12:29).

Natuurlijk is het waar dat iemand moet boeten voor zijn eigen zonden en de gevolgen moet dragen van wat hijzelf heeft misdaan. Een gelovige komt ook niet meer in het *eeuwige* gericht, omdat Christus dat in zijn plaats heeft ondergaan (Joh. 5:24). Maar zolang hij op aarde is, heeft hij wel te maken met Gods rechtvaardige regering. Gods regering is een *genadige* regering – zelfs tijdens de bedeling van de wet was dat zichtbaar – en in Zijn genade zal God de gevolgen van onze afwijkingen dikwijls verzachten. Wij zien dat ook in het

geval van Simeon en Levi. Maar dat Hij *regeert*, blijft een onomstotelijk feit in alle bedelingen, en soms strekken de gevolgen van de zonden zich uit tot het nageslacht.

Simeon en Levi hadden gefaald als familiehoofden, en hun nakomelingen zouden de negatieve gevolgen hiervan ondervinden. Simeon en Levi waren bondgenoten in het kwaad geweest en hadden samengespannen tegen de burgers van Sichem. De straf was nu dat aan de *samenbundeling* van ongerechtigheid een einde werd gemaakt, doordat zij verdeeld en verstrooid werden onder Israël. Dit vonnis vertoont veel overeenkomst met het oordeel van de spraakverwarring na de torenbouw van Babel. Waar de mens zijn krachten bundelde om kwaad te bedrijven, deed God dit streven teniet door de mensenkinderen te verdelen en te verstrooien over de aarde (Gen. 11:1-9).

Het is opmerkelijk dat Jakob zichzelf ook beschouwde als degene die dit vonnis ten uitvoer zou brengen: 'Ik zal hen verdelen (...)'. Dit is een duidelijk bewijs dat wij hier te maken hebben met profetische taal. God Zelf spreekt bij monde van Jakob en voorzegt de toekomst van deze beide stammen, Simeon en Levi. Hij heeft de loop van de geschiedenis in handen en kan vanaf het begin het einde verkondigen (Jes. 46:10). Verder moeten wij bedenken dat Jakob als familiehoofd bekleed was met gezag van Godswege. Als vertegenwoordiger en vertolker van Gods rechten was het gepast dat hij op deze wijze tot zijn zoons sprak.

Over de vervulling van deze voorzegging bestaat geen twijfel. Als wij de geschiedenis van de beide stammen nagaan, dan zien wij dat Simeon en Levi inderdaad onder Israël zijn verstrooid. Maar er is wel een groot verschil: van Simeon is als zelfstandige stam nagenoeg niets overgebleven, terwijl bij Levi de vloek juist veranderd is in een *zegen* door zijn gehoorzaamheid aan Jahweh na de zonde met het gouden kalf (Ex. 32:25-29; Deut. 33:8-11). Dit maakte Levi's verstrooiing niet ongedaan, maar doordat de Levieten te midden van de overige stammen woonden konden zij in het hele land Gods wet onderwijzen en zodoende een bevoorrechte plaats onder hun broeders innemen.

Hoewel de Simeonieten aanvankelijk vrij talrijk waren, was hun aantal aan het einde van de woestijnreis sterk geslonken (dit blijkt uit vergelijking van

de tellingen in Num. 1 en 26). Sommige uitleggers schrijven deze sterke vermindering toe aan de afgoderij met Baäl-Peor. De Israëliet die door Pinehas werd gedood, was een Simeoniet. Op dezelfde dag stierven er ook 24.000 personen – vermoedelijk uit de zonen van Simeon – door een plaag (Num. 25:6-18). In de zegen van Mozes wordt Simeon niet eens meer vermeld.

Bij de verdeling van het land Kanaän ten tijde van Jozua kreeg deze stam geen afzonderlijk erfdeel, maar een aantal steden midden in het erfdeel van de Judeeërs (Joz. 19:1-9). Het lot van Simeon was dan ook nauw verbonden met dat van Juda. Wij zien hen samen optrekken tegen de Kanaänieten teneinde het hun toebedeelde gebied te veroveren (Richt. 1:3, 17). Doordat de Simeonieten in het stamgebied van Juda woonden – daaronder ‘verstrooid’ waren – zijn zij later ook grotendeels in deze stam opgegaan. Toen David koning werd, verloren zij hun eigen steden (1 Kron. 4:31).

Later vond er ook een migratie van Simeonieten plaats naar gebieden buiten het Beloofde Land, namelijk naar het Zuiderland en het gebergte Seïr (1 Kron. 4:34-43). In het Tienstammenrijk moeten er eveneens Simeonieten hebben gewoond (2 Kron. 15:9; 34:6-7). Zo is het woord van Jakob in vervulling gegaan en is Simeon verdeeld en verstrooid onder Israël.

Levi apart gesteld voor de Heere

Nu wat betreft Levi, wiens geschiedenis veel bekender is. De nakomelingen van Levi zijn eveneens onder de overige stammen van Israël verstrooid, maar in hun lot is reeds aan het begin van de woestijnreis een keer ten goede gekomen en zodoende is hun geschiedenis totaal anders verlopen dan die van de Simeonieten.

Dit keerpunt ten goede vinden wij in Exodus 32, waar de Levieten zich na de oproep van Mozes aan de Heere toewijdden en gericht oefenden over het teugelloze volk. Oppervlakkig gezien was dit net zo'n soort actie als die tegen de burgers van Sichem. Bij de Sinaï doodden de Levieten maar liefst drieduizend man, maar dit was geen menselijke wraakactie zoals bij Sichem. Het was een goddelijk vonnis dat door hen werd uitgevoerd, om aan de afgoderij en de bandeloosheid van de Israëlieten een halt toe te roepen.

Dit bewijs van toewijding aan de Heere werd door Hem beloond. De Leviëten kregen de bijzondere positie van dienaars van de Heere en van het heiligdom. De tabernakeldienst werd aan hun zorg toevertrouwd en zij mochten zich legeren rondom de woning van God. De Leviëten werden de helpers van de priesters, de zonen van Aäron, die eveneens tot het nageslacht van Levi behoorden en die al eerder apart gesteld waren voor de dienst van Jahweh (Ex. 28:1).

De verkiezing en de wijding van de Leviëten wordt beschreven in het boek Numeri. Hier vinden wij ook het volgende belangrijke gegeven in verband met ons onderwerp: de Leviëten werden in plaats van alle eerstgeborenen van de Israëliëten aan de Heere ten eigendom gegeven (Num. 3:11-13, 40-45; vgl. Ex. 13:1-2). In zekere zin ontvingen de Leviëten dus de plaats en de waardigheid van *eerstgeborenen*! Wij hebben echter gezien dat het eerstgeboorterecht aan Ruben was ontnomen, en juist aan Juda resp. aan Jozef was geschonken. Nu de Leviëten echter op bijzondere wijze voor de Heere apart werden gesteld, ontvingen zij ook een deel van de eerstgeboortezegen. De Heere had in hen een welbehagen, en omgekeerd hadden zij Hem als hun erfdeel (Deut. 10:8-9).

In Deuteronomium 10 wordt de verkiezing van de Leviëten duidelijk in verband gebracht met Israël's verblijf bij de Sinaï en de zonde met het gouden kalf. Zij gaven gehoor aan de oproep van Mozes om voor de Heere te kiezen, en in zijn zegen wijdt Mozes dan ook uitsluitend lovende woorden aan hun adres: 'Uw Tummim en Uw Urim zijn bij deze man, Uw gunsteling; U stelde hem op de proef in Massa, U riep hem ter verantwoording bij de wateren van Meriba. Hij zei over zijn vader en moeder: Ik zie hen niet. Hij herkende zijn broers niet, en zijn zonen kende hij niet. Zij hielden namelijk Uw woord, en namen Uw verbond in acht. Zij zullen Jakob Uw bepalingen leren en Israël Uw wet, zij zullen reukwerk voor Uw neus leggen, en een offer dat geheel verteerd wordt op Uw altaar' (Deut. 33:8-10).

Hier verwijst Mozes dus naar de gebeurtenissen bij de Sinaï (vgl. ook Ex. 17:1-7). Aangezien Levi toen opkwam voor de rechten van God, mocht hij voortaan Gods woord en wet onder Israël handhaven. Wij zien hier ook het tweevoudige karakter van het dienstwerk van de Leviëten, ten opzichte van *God* en ten opzichte van de *mensen*. Naar de *mensen* toe handhaafden zij Gods

wetten en rechten, naar *God* toe kwamen zij met reukwerk en brandoffers voor Zijn aangezicht.

De zegen van Mozes met betrekking tot Levi heeft dus een heel ander karakter dan die van Jakob. Toch is Jakobs voorzegging volledig vervuld. Want de stam Levi kreeg geen afzonderlijk erfdeel in het land Kanaän, maar werd verdeeld onder alle stammen van Israël. De Heere Zelf was hun erfdeel, en zij kregen onder elke stam slechts enkele steden ter bewoning toegewezen (Joz. 21). De verstrooiing onder Israël vond dus wel plaats, maar de vloek veranderde in een zegen doordat de Levieten als dienstknechten van de Heere overal in het land een bevoorrechte plaats innamen.

Simeon (dat betekent: ‘verhoring’) en Levi (dat is: ‘aanhechting’) hebben hun mooie namen geen eer aangedaan. Zij handelden in onafhankelijkheid van God en waren bondgenoten in het kwaad. Bij de Sinaï hechtte Levi zich echter aan de Heere, waardoor zijn geschiedenis geheel anders verliep dan die van zijn broer. Ook voor ons geldt het beginsel dat wie zich aan de Heere hecht, wie Hem aanhangt, *één geest met Hem is* en wandelt tot Zijn eer (1 Kor. 6:17). Helaas is dat vaak niet het geval. En de geschiedenis van de gemeente staat ook niet in het teken van toewijding aan de Heere; de kerk heeft zich gehecht aan de wereld en heeft niet geluisterd naar Gods stem door Geest en Woord. Evenals Simeon en Levi dat deden, heeft de christenheid haar krachten gebundeld ten kwade en geweld bedreven op de aarde. Zij is een machtsinstituut geworden en staat schuldig aan het bloed van profeten en heiligen (Openb. 18:24). God zal haar streven ten slotte tenietdoen en een einde maken aan de samenbundeling van ongerechtigheid die in haar gevonden wordt (Openb. 17 en 18).

Terwijl wij in Ruben in type het eerste falen van de gemeente zien en het verlaten van de oorspronkelijke staat, zien wij in Simeon en Levi de volle maat van het kwaad en de straf die dit met zich meebrengt. Moge God ons genade schenken, zodat wij zullen *horen* wat de Geest tot de gemeenten zegt en ons niet *hechten* aan de wereld, maar aan het woord en de naam van Christus (vgl. Openb. 2 en 3). Dan zijn wij ‘Simeonieten’ en ‘Levieten’ in de ware zin van het woord.

Tot nu toe zijn de laatste woorden van Jakob niet zo moedgevend geweest; hij heeft droevige dingen aangeroord in zijn spreken over de oudste drie zonen. In Ruben, Simeon en Levi zien wij dan ook het *falen* van de eerste mens in zijn verantwoordelijkheid. Dit geldt zowel voor de mensheid in het algemeen, als voor Israël en voor de gemeente in het bijzonder. Verdorvenheid en geweld zijn steeds de duidelijke bewijzen van het menselijk falen. Wij leren hier de pijnlijke les dat 'niet het geestelijke eerst is, maar het natuurlijke' (1 Kor. 15:46).

Hoe goed is het dan onze blik van de eerste mens af te wenden en te zien op Christus, de tweede Mens uit de hemel! Hij heeft de gevolgen van ons falen op Zich genomen en door Zijn sterven en opstanding is Hij het Hoofd van een nieuw mensengeslacht geworden. In Juda zien wij een treffend beeld van Hem, en de Messias is dan ook de hoofdpersoon van de volgende zegenspreuk die Jakob aanheft.

2.3. Juda, een leeuwenwelp

‘Juda, jij bent het, jou zullen je broers loven! Je hand zal rusten op de nek van je vijanden; voor jou zullen de zonen van je vader zich neerbuigen. Juda is een leeuwenwelp; van je prooi ben je opgestaan, mijn zoon. Hij heeft zich gekromd, zich als een leeuw neergelegd, als een leeuwin; wie zal hem doen opstaan?’

De scepter zal van Juda niet wijken en evenmin de heersersstaf van tussen zijn voeten, totdat Silo komt, en Hem zullen de volken gehoorzamen. Hij bindt zijn jonge ezel aan de wijnstok en het veulen van zijn ezelin aan de edelste wijnstok; hij wast zijn kleren in wijn en zijn gewaad in druivenbloed. Zijn ogen zijn donker door de wijn en zijn tanden wit door de melk’ (Gen. 49:8-12).

De eerste voorstelling van de Messias

Wij komen hier bij het eerste hoogtepunt in de spreuken van Jakob, de eerste voorstelling van de Messias. Het contrast met de voorgaande spreuken is heel groot. Na alle negatieve dingen die de aartsvader van zijn oudste drie zoons heeft te zeggen, krijgen zijn woorden een andere toon nu hij bij Juda komt. Hier horen wij geen woord van kritiek, maar alleen prijzenswaardige dingen.

Toch is dit enthousiasme waarmee Jakob zich over Juda uitspreekt, alleen goed te begrijpen als wij in Juda iemand zien die groter was dan hijzelf. Want hoewel we uit de geschiedenis van Jozef een tamelijk gunstig beeld van hem krijgen – Juda speelt dan al een leidende rol – hebben we toch ook het verhaal van Juda en Tamar in de Bijbel staan (Gen. 38). Daaruit blijkt dat Juda zelf ook niet onberispelijk was. Maar de zaken komen anders te liggen, wanneer wij in hem een type zien van de Messias, de Vorst die uit Juda zou voortkomen. De grote Juda is inderdaad alle lof waard.

De profetische zegeningen van Jakob geven ons ook een globaal overzicht van de geschiedenis van de mensheid. Na al het falen van de eerste mens, zoals dat wordt getekend door de zonden van Ruben, Simeon en Levi, wordt ons oog gericht op Christus, de tweede Mens. God is in Christus in genade tussenbeide gekomen, toen de verdorvenheid van de natuurlijke mens – zowel zonder de

wet, als onder de wet – volkomen aan het licht was gebracht. De Messias (de grote Juda, de ware Silo) is echter door Joden en heidenen verworpen. En de geschiedenis bereikt dan opnieuw een dieptepunt, waarop alleen het heil van de Heere nog uitkomst kan bieden (zie vs. 18). Dit komt tot stand door de wederkomst van Christus aan het einde van de dagen.

Dan volgt het tweede hoogtepunt, dat we aan het slot van deze spreuken bereiken met Jozef en Benjamin. Zij vormen een dubbel type van Christus in de glorie van het Vrederijk. In dit licht kunnen wij ook begrijpen waarom Jakob zoveel aandacht schenkt aan Juda, en aan Jozef. Hij is een gewillig instrument in de hand van de Heilige Geest om ons een indruk te geven van de grootheid van Christus, zowel bij Zijn eerste komst op aarde alsook bij Zijn wederkomst.

De lengte van de Juda-spreuk wordt alleen geëvenaard of zelfs nog overtroffen door die van de Jozef-spreuk (vs. 22-26). Beide spreuken bevatten een rijkdom aan gedachten. We hebben er al eerder op gewezen dat Juda de leidersrol kreeg toebedeeld, die het privilege was van de eerstgeborene, namelijk vanwege het falen van de oudste drie zonen van Jakob. Dit is de sleutel tot een goed begrip van deze verzen. Jozef echter kreeg de *rijkdom aan bezit*, die voor de eerstgeborene was weggelegd, het dubbele deel van de erfenis (vgl. Deut. 21:15-17; 1 Kron. 5:1-2). Dat is de reden waarom Jakob over Juda en Jozef uitweidt. De Heilige Geest gebruikt dit als aanleiding om een beeld te schetsen van de heerlijkheid van Christus, de Eerstgeborene onder vele broeders en zelfs van de hele schepping (Rom. 8:29; Kol. 1:15).

In de zegen van Mozes ligt het accent iets anders. Daar treden niet Juda en Jozef, maar Levi en Jozef op de voorgrond. Mozes besteedt slechts één vers aan Juda (Deut. 33:7). Dit vers bevat een gebed om herstel voor Juda, om terugkeer uit de ballingschap (waarop ook o.a. in Deut. 30:1-10 wordt gezinspeeld), en kracht in de strijd tegen de vijanden. In Deuteronomium gaat het speciaal om het *bezit* van het Beloofde Land. Israël staat hier aan de vooravond van de intocht in Kanaän. Daarom staat het leiderschap van de priesters en de Levieten bij Mozes op de voorgrond, als de noodzakelijke voorwaarde om het volk het bezit van het Beloofde Land te kunnen garanderen. Verder krijgt Jozef hier alle aandacht als degene die de rijkste zegeningen van het land krijgt toebedeeld. In Genesis 49 gaat het meer om de profetische geschiedenis van

Jakobs nageslacht en de openbaring van Gods heil in en door de komst van de Messias.

Jou zullen je broers loven

De Juda-spreuk valt uiteen in vier delen. Allereerst zien wij Juda als degene die door zijn broers wordt geëerd en door zijn vijanden wordt gevreesd. Dit wordt geïllustreerd door de overwinnende kracht van de leeuw, de koning van de dieren (vs. 8-9). Vervolgens vinden we de aankondiging van de blijvende heerschappij van Juda en de komst van Silo, de Vredevorst, aan Wie zelfs de volken zich onderwerpen (vs. 10). Ten slotte wordt de welvaart beschreven die Juda ten deel zou vallen; en wellicht is de hoofdpersoon van deze verzen ook weer de Messias, die bij Zijn intocht in Jeruzalem inderdaad een ezel als rijdier gebruikte (vs. 11-12; vgl. Zach. 9:9).

Jakob begint met een woordspeling naar aanleiding van Juda's naam. De zoon met de naam 'lof' wordt een voorwerp van lof voor zijn broers: 'Juda, jij bent het, jou zullen je broers loven' (vs. 8a). In het Hebreeuws valt de nadruk op het persoonlijk voornaamwoord 'jij'. In de Statenvertaling en de Lutherse vertaling wordt dit weergegeven door de omschrijving: 'Juda, gij zijt het', in de Leidse vertaling door de herhaling van het woordje 'u': 'Juda, u, ja u'. Op deze wijze accentueert Jakob de tegenstelling met zijn drie oudste zoons. Eindelijk kan hij zich richten tot een zoon die zijn goedkeuring heeft.

Juda was degene die het eerstgeboorterecht verwierf, dat Ruben had verbeurd en waarop Simeon en Levi evenmin aanspraak konden maken. Juda zou de eerste plaats innemen onder zijn broers, en zij zouden hem loven en zich zelfs voor hem neerbuigen (vs. 8c). Dit laatste vinden wij ook in de dromen van Jozef, die in vervulling gingen toen zijn broers naar Egypte kwamen en zich voor hem neerbogen.

Zowel Juda als Jozef zijn typen van Christus, die de Zijnen op grond van Zijn verlossingswerk Zijn *broeders* noemt; aan hen verklaart Hij ook de Vadernaam (Joh. 20:17). Christus is de Eerstgeborene onder vele broeders en in hun midden heft *Hij* de lofzang aan (Ps. 22:23; Rom. 8:29; Hebr. 2:12). Hij is de ware Juda, de ware Godlover, en wij mogen samen met Hem de Vader prijzen. Dan

buigen wij ons tegelijk ook neer voor Hem Die ons de Vader heeft verklaard, en zo eren wij de Zoon zoals wij de Vader eren. Wij prijzen God én het Lam, de Leeuw uit de stam van Juda (vs. 9; Openb. 5:5).

Vers 8 geeft wellicht de reden aan waarom Juda's broeders hem eren. Hij is de held die triomfeert over zijn vijanden: 'Je hand zal rusten op de nek van je vijanden'. Dit is niet het statische beeld van een overwinnaar, die zijn voet op de nek van zijn vijand zet (Joz. 10:24; Ps. 110:1). Het is het dynamische beeld van een achtervolger, die zijn vluchtende tegenstander bij de nek grijpt. In de geschiedenis van Israël zijn deze woorden in vervulling gegaan ten tijde van koning David, de beroemde telg uit het huis van Juda. Vergelijk 2 Sam. 22:41, waar letterlijk staat dat zijn vijanden hem de nek toekeerden. Saul had zijn duizenden verslagen, maar David zijn tienduizenden. Daarom werd hij geëerd en kwamen alle stammen van Israël uiteindelijk tot de erkenning van zijn koningschap.

Jakob gebruikte niet zoals Izak de uitdrukking 'de zonen van je moeder' (Gen. 27:29), maar de uitdrukking 'de zonen van je vader' (Gen. 49:8). Niet alleen de stammen die uit Lea voortkwamen, maar alle stammen van Israël waren hierbij inbegrepen. Zoals David vanwege zijn grote daden alom erkend werd door zijn volksgenoten, zo ontvangt Christus nu de eer die Hem toekomt van de kant van Zijn verlostten vanwege de overwinningen die Hij heeft behaald. Satan, zonde en dood heeft Hij overwonnen op het kruis van Golgotha. Hij heeft de duivel verslagen met zijn eigen zwaard (vgl. 1 Sam. 17; Hebr. 2:14). Daarom loven wij Zijn naam en buigen wij ons vol bewondering voor Hem neer. Hij is de Leeuw uit de stam van Juda, die universele heerschappij bezit en universele aanbidding waard is.

Dit brengt ons tot vers 9, waar zowel het beeld van een leeuwenwelp als dat van een volwassen leeuw en leeuwin worden gebruikt voor Juda. De jonge leeuw symboliseert snelheid, de rust van het volwassen dier getuigt juist van het ontzag dat hij inboezemt. Na het verslinden van de roef is hij omhoog geklommen naar zijn schuilplaats in het gebergte, en wie zou hem nog durven opjagen? In de zegen van Mozes wordt het beeld van de snelle leeuwenwelp voor de stam Dan gebruikt, en dat van de verscheurende leeuw voor Gad (Deut. 33:20-22).

Andere vergelijkingen met dieren vinden wij hier in Genesis 49 in het geval van Issaschar (een sterke ezels), van Dan (een slang), van Naftali (een hinde), en van Benjamin (een wolf). Er is geen reden om hieraan een mythische betekenis toe te kennen. De dierfiguren illustreren slechts bepaalde *karaktertrekken* van Jakobs zonen. De stam Juda schijnt vanouds de leeuw als embleem te hebben gehad, en zelfs in onze westerse landen is het een heel gebruikelijk wapenbeeld. Geen enkel ander beeld kon zo duidelijk vertolken dat Juda bijzondere zegevierende kracht zou bezitten. In de spreuken van Bileam worden soortgelijke bewoordingen gebruikt met betrekking tot het *hele* volk Israël (Num. 23:24; 24:9).

Totdat Silo komt

De lovende woorden van de verzen 8 en 9 wekken gevoelens van verwondering en verwachting. Juda wordt door vriend en vijand erkend, en hij is het toonbeeld van moed en kracht. Wat valt er nog méér van hem te zeggen? De profetie bereikt een bijzonder hoogtepunt met vers 10, dat één van de bekendste maar ook één van de moeilijkste verzen van het Oude Testament is. Juda zou zijn superioriteit blijven behouden tot de komst van Silo, die nog *grotere* heerschappij zou hebben en zelfs de volken aan zich zou onderwerpen. Na deze aankondiging volgt in de verzen 11 en 12 een schildering van de tijd van zegen die met de komst van Silo zou aanbreken.

Juda's heerschappij zou niet tijdelijk, maar blijvend zijn: 'De scepter zal van Juda niet wijken en evenmin de heersersstaf van tussen zijn voeten' (vs. 10a). Nu wordt er geen beeldspraak meer gebruikt zoals in vers 9, waar wij Juda zagen als een overwinnende leeuw. Hij wordt hier rechtstreeks beschreven als een oosters vorst, die zijn lange staf – het teken van zijn waardigheid – tussen zijn voeten hield als hij op zijn troon zat. Overigens is de heersersstaf niet uitsluitend het symbool van *koninklijke* waardigheid; de staf kan ook lagere autoriteit aanduiden (Num. 21:18; Richt. 5:14). De SV heeft niet 'heersersstaf', maar 'wetgever'. Deze vertaling is op zichzelf niet verkeerd, maar blijkens het verband moeten wij hier denken aan een voorwerp in de handen van de heerser (zo ook in Ps. 60:9).

Juda zou dus een leidersrol vervullen en de voorrang hebben boven de andere stammen. Reeds tijdens de woestijnreis nam hij de eerste plaats in onder de stammen van Israël, en zo is het steeds gebleven. Zeker kreeg zijn superioriteit bij uitstek gestalte in het koningschap van David, maar dit koningschap is niet blijvend geweest. Het is eerst teruggebracht tot het tweestammenrijk, en bij de wegvoering naar Babel is het van Juda geweken. Een leidende positie heeft Juda echter ook na de ballingschap behouden, zodat de overige Israëlieten die naar het Beloofde Land terugkeerden zelfs als Judeeërs, als Joden, werden beschouwd en in deze stam zijn opgegaan. Jakob profeteerde hier dus niet uitsluitend over het koningschap zelf, maar hij sprak in algemene zin over het *leiderschap* dat steeds het deel van Juda zou zijn.

Die woorden vormen de voorbereiding tot de nu volgende climax: '(...) totdat Silo komt, en Hem zullen de volken gehoorzamen' (vs. 10b). Juda zou de heerschappij behouden, maar bij de komst van Silo zou die zich nog verder uitstrekken en zelfs de *volken* omvatten.

Het begrip Silo heeft de uitleggers voor heel wat vragen gesteld, omdat het in deze vorm alleen hier in de Bijbel voorkomt. De plaatsnaam Silo, die we in de historische boeken regelmatig tegenkomen, wordt in het Hebreeuws steeds op iets andere wijze gespeld. Van de woorden 'totdat Silo komt' bestaan vele uiteenlopende vertalingen, zoals blijkt uit de volgende bloemlezing:

- 'totdat hij (d.i. Juda) naar Silo komt';
- 'totdat hij naar een plaats van rust komt';
- 'totdat zij (d.w.z. de stammen) naar Silo komen';
- 'totdat rust komt';
- 'totdat een geschenk voor hem komt';
- 'totdat hij komt tot wat het zijne is';
- 'totdat hij komt, die er recht op heeft' (vgl. Ezech. 21:27);
- 'totdat zijn zoon komt';
- 'totdat de held komt';
- 'totdat de heerser komt'.

Het woord Silo is dus resp. als een plaatsnaam, een zaaknaam en een persoonsnaam opgevat. Toch zijn de meeste vertalers en verklaarders wel de mening toegedaan dat het gaat om een Messiaanse profetie. Zelfs de Talmoed noemt Silo als een van de namen van de Messias. Er zijn teveel bezwaren, zowel van taalkundige als van uitlegkundige aard, om Silo hier als een plaatsnaam te kunnen beschouwen. Het houdt ook meer in dan de aanduiding van een bepaalde zaak of een gelukstoestand. Silo is een benaming voor de *Messias*, die uit Juda zou voortkomen en de heerlijkheid van Juda's heerschappij tot ongekende hoogten zou voeren.

Er is niets op tegen om in de komst van David, en vooral van Salomo, een eerste vervulling van deze profetie te zien. De woorden Silo en Salomo vertonen ook verwantschap (vgl. het woord sjalom), en zinspelen op de rust en vrede die er in Israël waren in de dagen van Salomo (1 Kron. 22:9). Hij consolideerde de heerschappij van zijn vader David en regeerde over al de koninkrijken van de Nijl tot aan de Eufraat (1 Kon. 4:21-24). Met de komst van deze vredevorst uit het geslacht van Juda is de rijkdom van de profetie echter niet uitgeput. Salomo was niet de ware Silo, zijn heerschappij was slechts tijdelijk. Er zou nog een volstrekt unieke Heerser uit Juda voortkomen (vgl. Jes. 11:1-10; Mi. 5:1-3). *Hem* zouden de volken zoeken en Hij zou groot zijn tot aan de einden van de aarde.

Wij kennen deze Vredevorst. Het is Christus, Die groter is dan Salomo. Hij is gekomen en heeft vrede verkondigd aan de volken die ver van God verwijderd waren (Ef. 2:13, 17). Als gelovigen hebben wij ons onderworpen aan Zijn gezag en Zijn heerschappij. Het is interessant dat het woord dat hier voor gehoorzaamheid wordt gebruikt ('en Hem zullen de volken gehoorzamen'), op *vrijwillige* onderwerping doelt. Het komt verder alleen in Spreuken 30:17 voor, en het is daar de gehoorzaamheid van een kind aan zijn moeder. Onze gehoorzaamheid aan Christus draagt het karakter van vrijwilligheid, het is geloofsgehoorzaamheid (Rom. 1:5; 16:26). Dit woord is door anderen vertaald met 'verzameling' of 'vergadering': '(...) tot Hem zal de vergadering van de volken zijn'). Christus is het Middelpunt van aantrekkingskracht voor al de Zijnen, die tot Hem worden bijeenvergaderd. Hij trekt ons tot Zich door het geloof en wij stellen ons gewillig onder Zijn gezag.

Toch reikt de profetie nog verder, zoals wij kunnen opmaken uit de aangehaalde passages uit Jesaja en Micha. Ze doelt uiteindelijk op het Vrederijk, dat bij de wederkomst van Christus zal aanbreken. Hij zal verschijnen in majesteit, en de volken zullen Hem openlijk dienen en gehoorzamen. Zijn heerschappij zal zich uitstrekken tot het einde van de aarde (Ps. 72:8; Zach. 9:10). Hij zal het Middelpunt van zegen zijn voor Israël, en voor de volken.

De zegen van het Vrederijk

In overeenstemming hiermee vinden we in de slotverzen van deze spreuk (vs. 11-12) een schildering van de zegen van het Vrederijk en van de heerlijkheid van de Vredevorst. Het is niet juist deze verzen uitsluitend op Juda te laten terugslaan en hierin een voorzegging te lezen van de vruchtbaarheid van zijn erfdeel in Kanaän. Naast deze historische uitlegging is er wel degelijk een profetische, en eveneens een geestelijke toepassing van deze verzen mogelijk.

Het verband met vers 10 maakt duidelijk dat de Messias ook hier de centrale Persoon is: 'Hij bindt zijn jonge ezels aan de wijnstok en het veulen van zijn ezels aan de edelste wijnstok' (vs. 11a). Er zal zo'n overvloed van wijnstokken zijn, dat ze zelfs voor dit doel gebruikt kunnen worden. Christus' intocht in Jeruzalem vond plaats op een ezel (vgl. Zach. 9:9). Wellicht zal dit toneel zich herhalen als Hij straks weer tot Zijn volk komt, en dit Hem opnieuw zal toeroepen: 'Gezegd Hij die komt in de naam van de Heere' (Matt. 21:1-9; 23:39).

Overvloed van wijn is bij uitstek een kenmerk van de toekomstige heilstijd (Jes. 25:6). Wanneer de vloek zal zijn weggenomen van de aardbodem zullen de bergen druipen van wijn en melk (Joël 3:18; Amos 9:13). Deze overvloed wordt ook aangeduid door de zegswijze van vers 11b. De Messias zal Zijn gewaad in wijn, in druivenbloed, kunnen wassen. Dit vers vormt een opmerkelijk contrast met Johannes 2, waar er gebrek aan wijn was. Zodra er geluisterd wordt naar het woord van de Heere, verandert het gebrek in overvloed. De wijn is een bekend beeld van de blijdschap (Richt. 9:13; Ps. 104:15). Als Christus de plaats krijgt die Hem toekomt, schenkt Hij overvloed van vreugde. Gemeenschap met de Vader en de Zoon maakt onze blijdschap volkomen (1 Joh. 1:4). Die zegen wil Hij ons nu al geven.

Het is mooi dat vers 12 eindigt met een beschrijving van de persoonlijke heerlijkheid van de Messias: 'Zijn ogen zijn donker door de wijn en zijn tanden wit door de melk'. Dit contrast van kleuren verhoogt Zijn schoonheid, zoals wij ook zien in de beschrijving van de Bruidegom in Hooglied 5. Christus zal worden grootgemaakt in het Vrederijk, maar dat gebeurt nu al in de kring van Zijn broeders. De overvloedige zegen die Hij ons geeft, brengt ons tot aanbidding van Wie Hij is.

2.4. Zebulon, een koopman

‘Zebulon zal aan de zee kust wonen, ja, hij zal wonen aan de kust, bij de schepen, en zijn zijde zal naar Sidon gericht zijn’ (Gen. 49:13).

De Diaspora

De spreuk over Zebulon plaatst ons voor diverse vragen, waarop vaak onvoldoende antwoord kan worden gegeven. De reden daarvan is dat vele uitleggers geen oog hebben voor de profetische lijnen die er in dit hoofdstuk lopen.

In de eerste plaats is er het probleem van de volgorde waarin Zebulon hier voorkomt. Hij wordt namelijk vóór Issaschar geplaatst, hoewel hij na hem geboren is als zesde zoon van Lea (Gen. 30:20). In de tweede plaats bevat deze spreuk eigenlijk niets anders dan een aanduiding van het toekomstige erfdeel van Zebulon in het Beloofde Land, er is geen opmerking van persoonlijke aard ten aanzien van Zebulon zelf. Zijn de woorden in goedkeurende of in afkeurende zin bedoeld? In de derde plaats is er twijfel over de vervulling van deze profetie, omdat we uit de geschiedenis van Israël weten dat het erfdeel van Zebulon niet direct aan de Middellandse zee grensde – zoals hier wordt gesuggereerd – maar lag ingeklemd tussen het gebied van Aser en Naftali in het noorden van het land.

Op al deze vragen krijgt men pas antwoord als men ziet dat dit hoofdstuk een *profetisch* overzicht geeft van de geschiedenis van het volk van God. Na het falen van de eerste drie zonen van Jakob bereiken we met de profetie over Juda en Silo een duidelijk hoogtepunt. Het onderwerp hiervan is de komst van de Messias tot Zijn volk, en de heerschappij die Hem zou worden gegeven. Maar wat is er gebeurd? De Messias is verworpen en Israël is verstrooid onder de volken; dat is nu juist het thema dat we aantreffen in deze spreuk over Zebulon.

Het was mooi geweest wanneer Jakobs laatste woorden tot zijn zonen met de Judaspreuk hadden kunnen eindigen. Helaas heeft dit niet zo mogen zijn

en is de komst van het volle heil in de Messias uitgesteld tot de eindtijd. De beloofde zegen komt wel, zoals blijkt uit de laatste zegenspreuken over Jozef en Benjamin. Christus zal zeker terugkomen en al Zijn vijanden zullen tot een voetbank voor Zijn voeten worden gelegd, terwijl Zijn broeders Hem zullen huldigen en eren. Maar voorlopig is Israël verworpen en woont het om zo te zeggen bij de volken. Dit wordt tot uitdrukking gebracht door de naam Zebulon – dat betekent ‘woning’ – en het beeld van de wijde zee, d.i. de ‘volkerenzee’, die altijd in beroering is en niet tot rust komt (Jes. 17:12-13).

Zebulon woont aan de zeekust, bij de schepen. Het woordje ‘aan’ is richtingbepalend, het is het geen exacte grensaanduiding van Zebulons erfdeel. Het geeft aan waarop Zebulon zich heeft georiënteerd, nl. op de zee en de scheepvaart. Kennelijk heeft hij handel gedreven met de volken, wat ook bevestigd wordt door de laatste regel van deze spreuk: ‘(...) en zijn zijde zal naar Sidon gericht zijn’. Sidon vertegenwoordigt hier de Feniciërs, het bekende handelsvolk uit de oudheid. De profeet Jesaja spreekt over de handelaars van Sidon, die de zee bevaren (Jes. 23:2).

Dit alles geeft een treffend beeld van de tijd van Israëls verstrooiing onder de volken, de ‘tijden van de volken’ (Luk. 21:24), die voortduren tot de wederkomst van Christus. Israël woont bij de volken, is daarop georiënteerd en houdt zich bezig met het drijven van handel. In de spreuk over Issaschar zullen wij zien dat dit leidt tot onderwerping aan de volken, het zich lenen tot slaafse herendienst.

Nog ernstiger is de invoering van de afgodendienst, die uit de assimilatie met de volken voortvloeit. Wij zullen dit zien bij de profetie over Dan. Een eerste aanwijzing hiervoor hebben we in de vermelding van de plaats Sidon, een centrum van de Baäldienst (1 Kon. 16:31). Als men zoals Zebulon zijn zijde naar Sidon richt, zullen de negatieve gevolgen daarvan niet uitblijven. Na de gouden eeuw onder David en Salomo kwam het volk Israël geleidelijk onder de invloed van de omringende volken met hun afgodische praktijken.

Heb de wereld niet lief

Maar ook voor ons geldt dat wereldgelijkvormigheid en afgoderij hand in hand gaan. Openbaring 2 toont dat de kerk zich heeft vermengd met de wereld en dat dit heeft geleid tot afgodendienst. De gemeente in Pergamus heeft haar woonplaats gevonden daar waar de troon van de satan is! En in de gemeente in Thyatira is Izebel actief als een profetes van de satan. Beide gemeenten krijgen het verwijt dat er in hun midden afgoderij en hoererij, d.i. overspel met de wereld, wordt bedreven.

Het is van belang dat wij Izebel hier in het Nieuwe Testament terugvinden. De geschiedenis heeft zich herhaald en de gemeente heeft het er niet beter afgebracht dan het volk Israël. De Baäldienst die ten tijde van koning Achab in Israël werd ingevoerd en actief gesteund werd door Izebel – want de profeten van Baäl aten van haar tafel –, vindt zijn tegenhanger in de praktijken van het pausdom. In de eindtijd zal zowel de geschiedenis van de afvallige kerk als die van het afvallige Jodendom uitlopen op een satanische godsdienst (2 Thess. 2:3-4; 1 Joh. 2:18-22; Openb. 13, 17 en 18). Dat is het gevaar dat wij lopen, als wij ons richten op Sidon, op de wereld. Als wij de wereld liefhebben, verliezen wij Christus uit het oog. Dan raakt de grootheid van Juda en Silo op de achtergrond.

Verblijd u, Zebulon

In de zegen van Mozes vinden wij Zebulon ook in verbinding met de volken en met de zee, maar gelukkig *niet* in ongunstige zin: ‘Over Zebulon zei hij: Verblijd u, Zebulon, over uw uittocht, en u, Issaschar, over uw tenten. Volken zullen zij naar de berg roepen. Daar zullen zij offers van gerechtigheid brengen, want zij zullen de overvloed van de zeeën opzuigen, en de dingen die onder het zand bedekt en verborgen zijn’ (Deut. 33:18-19).

Zebulon en Issaschar worden hier weer in één adem genoemd, zoals er in Genesis 49 ook duidelijk verband is tussen de spreuken over de beide stammen. Het gericht zijn op de volken leidde tot het verlies van de eigen zelfstandigheid en tot slavernij. Zoals al opgemerkt spreekt Mozes hier niet in afkeurende zin over Zebulons gerichtheid op de volken, en het is goed met die gedachte te

mogen eindigen. In de laatste dagen zal er een keer ten goede komen in het lot van het volk Israël en zal dit het middelpunt van zegen zijn voor de hele aarde.

Dan zal er geen sprake meer zijn van assimilatie met en onderwerping aan de volken, maar zullen de volken zich richten naar de wet die uit Sion zal uitgaan. Ze zullen optrekken naar de berg van de Heere en de tempel in het Vrederijk, overeenkomstig de profetie van Jesaja (2:1-5). Over die toekomstige heilstijd spreekt Mozes in zijn spreuk over Zebulon en Issaschar. Zij zullen de volken ertoe oproepen met geschenken naar Jeruzalem te komen; gezamenlijk zullen zij hun schatten aanbieden aan de Vredevorst.

Het is ook opmerkelijk dat het erfdeel van Zebulon behoorde tot het gebied van Galilea, dat door Jesaja de landstreek van de volken wordt genoemd. Juist in dit afgelegen en versmade deel van het land zou de Messias gaan wonen en werken: '(...) het land van Zebulon (...) het Galilea waar de heidenvolken wonen. Het volk dat in duisternis wandelt, zal een groot licht zien. Zij die wonen in het land van de schaduw van de dood, over hen zal een licht schijnen' (Jes. 8:23-9:1; Matt. 4:15-16).

Het was het plan van Gods genade dat Christus gesteld zou worden tot een Licht voor de heidenvolken (vgl. Jes. 49:6). Het heil dat in Hem tot ons is gekomen en dat onze duistere harten heeft verlicht, is de waarborg van de zegen die de volken straks ten deel zal vallen in het Vrederijk. Dan zal Hij verschijnen als de Zon van de gerechtigheid en zullen de volken zich samen met Israël onder Zijn zegenrijke heerschappij stellen. Dat is het perspectief dat Zebulon ons biedt – deze stam die wij in de Schrift dus steeds in verbinding met de volken vinden, zowel ten kwade als uiteindelijk ten goede.

2.5. Issaschar, een sterke ezel

‘Issaschar is een ezel met sterke beenderen, die tussen twee lasten ligt. Toen hij de rust zag dat die goed was, en het land dat het lieflijk was, boog hij zijn schouders om te dragen en verrichtte hij slaafse herendienst’ (Gen. 49:14-15).

Het dienen van de wereld

Issaschar kan misschien worden getypeerd als iemand die gemak en voordeel zoekt. Hij verwerft rust en rijkdom, maar hiervoor moet hij wel een prijs betalen. Die prijs is zijn eigen vrijheid, want hij verkrijgt de voorspoed in dienst van vreemden. Het beeld van het lastdier dat ertoe bestemd is lasten te dragen voor anderen, is bij uitstek geschikt om dit te vertolken.

Issaschar wordt hier vergeleken met een sterk gebeende ezel (lett. ‘een ezel van benen’). Hij rust uit tussen twee ‘lasten’ (vs. 14b). Dit laatste woord roept wel moeilijkheden op en het is op verschillende wijzen vertaald, o.a. door ‘pakken’, ‘landpalen’, ‘schuttingen’, ‘schaapskooien’ en ‘kudden’. Het komt alleen hier en in Richteren 5:16 in dezelfde zin en samenhang voor, en schijnt vooral te wijzen op omheiningen voor het vee. Zoals de ezel een geschikte plaats zoekt om uit te rusten, zo heeft de stam Issaschar een rustplaats met een gunstige ligging gevonden in het land Kanaän. De vlakte van Jizreël behoorde tot zijn stamgebied, en hier liep een belangrijke handelsverbinding doorheen van Fenicië naar het zuiden.

Issaschar bevond zich dus in een moeilijke positie om zijn onafhankelijkheid te bewaren. Hij heeft deelgenomen aan het handelsverkeer in dienst van de volken. De rustplaats die hij had gevonden was goed en het land was lieflijk (vs. 15a), maar dit bracht met zich mee dat hij moest bukken onder het juk van de volken (vs. 15b). Het woord ‘herendienst’ wijst zelfs op het verrichten van dwangarbeid (vgl. Joz. 16:10; 1 Kon. 9:21).

De situatie waarin Issaschar terecht kwam, was in strijd met de bedoeling van God met Zijn uitverkoren volk. Israël was juist ertoe geroepen de volken aan zich te *onderwerpen*. Volgens Mozes zou het verheven worden boven alle

volken, en tot een hoofd en niet tot een staart worden gesteld (Deut. 28:1,13). Maar dit was afhankelijk van Israëls gehoorzaamheid aan Gods geboden, en de rollen zouden worden omgedraaid wanneer het Hem zou verlaten. Dan zou de vloek hen treffen en zouden ze de volken dienen. Het verrichten van slaafse herendienst strekte Issaschar dus tot schande en was een omkering van de normale relaties tussen Israël en de volken.

Als dit punt eenmaal duidelijk is, zal het ons niet moeilijk vallen de profetische en de geestelijke betekenis van deze spreuk te begrijpen. Issaschar vertegenwoordigt Israël in die fase van zijn geschiedenis waarin het onderworpen was aan de volken en niet meer dan een schatplichtige knecht was. Het gericht zijn op de volken, dat wij bij Zebulon al zagen, leidde tot onderwerping aan de volken. En dat is vermoedelijk de reden waarom bij deze twee spreuken de volgorde Zebulon-Issaschar wordt gehanteerd, in afwijking van de rangschikking overeenkomstig de leeftijd, zoals die vrij vaak voorkomt in de Schrift (o.a. in Gen. 30; Ex. 1; Num. 1 en 2; Ezech. 48; Openb. 7).

Historisch gezien vond de onderwerping aan de volken plaats na de periode van grote bloei onder David en Salomo. Maar na de komst en de verwerping van Christus, de ware Silo, heeft dit verschijnsel zich herhaald. Israël is verstrooid onder de volken en het is een belangrijk volk gebleven, maar meestal in dienst van vreemde heersers. Het is interessant dat wij in de betekenis van de naam Issaschar (d.i. 'loon') ook een zinspeling hierop kunnen zien. Israël is in 'loondienst' van de volken gekomen.

De geestelijke les voor onszelf ligt voor de hand. Wanneer wij ons inlaten met de wereld en onze plaats als pelgrims vergeten, komen wij in de invloedssfeer van de wereld en zal die over ons gaan heersen. De profetische geschiedenis van de gemeente in Openbaring 2 en 3 bevestigt dit. Pergamus heeft woning gemaakt bij een afgodische wereld, evenals Zebulon zich oriënteerde op het afgodische Sidon, en is daardoor overmeesterd. De consequentie is dat men zich overgeeft aan de dwaling van Bileam en ter wille van *loon* vriendschap sluit met de wereld (2 Petr. 2:15; Jud.:11; Openb. 2:14). De brief van Judas toont dat deze weg van verval uitloopt op openlijke afval en opstand tegen God. In de spreuken van Jakob bereiken wij deze eindfase bij de stam die hier

volgt op Issaschar, namelijk Dan, waarin de macht van de 'slang' ten volle openbaar wordt.

Ware christelijke dienst

Maar wij moeten deze ernstige dingen niet alleen in hun algemeenheid toepassen op de geschiedenis van Gods volk. God spreekt hierdoor ook tot ons persoonlijk. Hoeveel dienstknechten van God dienen in feite niet de wereld? Paulus wilde echter geen slaaf van mensen worden, maar streefde ernaar alleen God te behagen (Gal. 1:10). Issaschar was een werktuig in dienst van anderen. Hoe is dit bij ons? Zijn wij werkelijk instrumenten in de hand van de Heer, of laten wij ons leiden door anderen of door menselijke overwegingen?

Ik zie in Genesis 49 twee contrasten met het lastdier van vers 14, dat Issaschar voorstelt. In vers 11 vinden wij een ezel die ter beschikking van 'Silo' staat. Zo mogen wij werktuigen zijn die uitsluitend bestemd zijn voor de dienst van de Meester (vgl. Luk. 19:30-31). In vers 21 zien wij een losgelaten hinde. Dit spreekt van vrijheid *na* slavernij. Wanneer God met Zijn heil tussenbeide komt (vs. 18), dan verandert de slavernij van Issaschar om zo te zeggen in de vrijheid van Naftali.

Het is een rijke zegen te mogen staan in de vrijheid waarmee Christus ons heeft vrijgemaakt (Gal. 5:1). Dan zijn wij geen slaven van vreemden, maar dienen wij Hem alleen. Dan behoren wij tot de overwinnaars van Openbaring 2 en 3, die hun loon niet van de wereld maar van Christus verwachten. Het is alleen de kracht van het *geloof*, waardoor men de wereld kan overwinnen (1 Joh. 5:4). Issaschar was wel een sterke ezel, maar natuurlijke kracht en eigenwilligheid baten ons niet. Het ligt allemaal onder het oordeel van de dood (vgl. Ex. 13:13). Laten wij dat niet vergeten en alleen het juk van Christus op ons nemen.

2.6. Dan, een slang

‘Dan zal over zijn volk rechtspreken, als een van de stammen van Israël. Dan zal een slang zijn op de weg, een adder op het pad, die in de hielen van het paard bijt, zodat zijn berijder achterovervalt. Op Uw zaligheid wacht ik, HEERE’ (Gen. 49:16-18).

Dan zal over zijn volk rechtspreken

Jakob begint deze spreuk met een woordspeling naar aanleiding van de naam van Dan, zoals hij dat ook doet bij Juda in vers 8. Dan (d.i. ‘rechter’) zou over zijn volk rechtspreken als een van de stammen van Israël (vs. 16). Dan was de eerste zoon van Bilha, de slavine van Rachel, en zijn geboorte was voor Rachel het bewijs dat God haar eindelijk recht had gedaan tegenover Lea: ‘Toen zei Rachel: God heeft mij recht verschaft. Ook heeft Hij naar mijn stem geluisterd en mij een zoon gegeven. Daarom gaf zij hem de naam Dan’ (Gen. 30:6).

De betekenis van de naam zou volgens Jakobs laatste woorden ook worden weerspiegeld in het gedrag van Dan. Hij zou zijn volk recht verschaffen als een van de andere stammen van Israël. Over het algemeen vat men deze woorden zo op, dat Dan niet zou onderdoen voor de overige zonen van Jakob, hoewel hij uit een slavine was geboren. Evenals de andere stammen zou Dan een bepaalde zelfstandigheid weten te verwerven voor zijn volk, voor zijn nageslacht. Uit Jozua en Richteren weten wij dat dit lang heeft geduurd, en dat Dan zijn volk ook niet altijd met zulke fraaie middelen recht heeft verschaft.

Op dit laatste zinspeelt Jakob misschien in vers 17, als hij Dan vergelijkt met een gevaarlijke slang die zijn tegenstander door een onverhoedse aanval overwint. Het erfdeel dat oorspronkelijk aan Dan was toegewezen in het zuiden bleek o.a. door de tegenstand van de Amorieten te klein te zijn. Daarom trokken de Daniëten naar het uiterste noorden en overvielen daar de geen gevaar vermoedende bewoners van de stad Laïs of Lesem, die ze vervolgens de naam Dan gaven (Joz. 19:40-48; Richt. 1:34; 18:1-31). Deze stad werd de noordelijke grensplaats van Israël, zodat men ging spreken over heel Israël ‘van Dan tot Berseba’ in het Zuiderland.

Vele uitleggers denken bij de woorden van vers 16 en 17 ook aan het optreden van de bekende richter Simson uit de stam Dan, die in zijn eentje de overmachtige Filistijnen wist te verslaan – zoals een giftige adder zelfs een ruiter ten val kan brengen. De hoornslang of hoornadder waarvan hier sprake is, is een kleine zandkleurige slang die zijn naam ontleent aan twee kleine schubben boven de ogen. Door zijn kleur valt het dier niet op en kan het geheel onverwachts een dodelijke wond veroorzaken.

Dan zal een slang zijn op de weg

De profetische verklaring van deze verzen ligt in het verlengde hiervan. Bij de vorige spreuken zagen wij dat Israël zou worden verstrooid onder de volken (Zebulon) en volkomen afhankelijk van hen zou zijn (Issaschar). In de toekomst zal er echter een leider opstaan die het volk weer tot aanzien zal brengen en tot een zekere mate van zelfstandigheid, maar die zich daarbij zal bedienen van een heel verraderlijke tactiek.

Deze toekomstige koning van de Joden zal namelijk worden geïnspireerd door de satan zelf, ‘de oude slang (...) die het hele aardrijk misleidt’ (Openb. 12:9). Van hem geldt ten volle dat er *addergif* onder zijn lippen is (vgl. Rom. 3:14). Hij zal zich voordoen als de Messias, maar hij is een valse Christus. Hij lijkt weliswaar op een lam, maar hij spreekt als de draak en hij zal de meerderheid van het Joodse volk tot afgoderij verleiden. Dat zal gebeuren in het midden van Daniëls laatste jaarweek. De antichrist zal dan een afgodscultus invoeren in de herbouwde tempel te Jeruzalem en daar zichzelf laten aanbidden, alsook het beeld van het hoofd van het herstelde Romeinse rijk. Hij is de dwaze herder waarover Zacharia profeteert, die zijn volk in het verderf zal storten, omdat hij het zal regeren (‘richten’) bij de gratie van de boze machten waarmee hij zich heeft verbonden (Jes. 28:15; Dan. 9:27; 11:36-39; Zach. 11:15-17; Matt. 24:15; 2 Thess. 2:3-4; Openb. 13:11-18).

Daarom is het paard en zijn ruiter waarover Jakob in vers 17 spreekt in deze profetische uitlegging geen beeld van Israëls vijanden, maar van Israël zélf. In Exodus 15:1, 21 symboliseert het paard en zijn ruiter de macht van de farao. In Jesaja 63:13 wordt het beeld echter ook voor Israël gebruikt: ‘Als een paard in de woestijn struikelden zij niet’. We zien dus in Jakobs woorden een

profetische verwijzing naar het verraderlijke gedrag van de antichrist, die zijn eigen volk ten val zal brengen en machteloos zal maken.

Het is zeker niet juist om Jakobs profetie als een *wens* op te vatten, zoals de NBG-vertaling dit doet: 'Moge Dan een slang op de weg zijn (...)' etc. Het is slechts een *schildering* van wat Dan doet, historisch ten opzichte van zijn vijanden en profetisch ten opzichte van zijn eigen volk. En waar blijft het verband met vers 18, als men vers 17 als een wens vertaalt en het als iets gunstigs beschouwt? Dan is er geen reden meer om te bidden voor de openbaring van Gods heil. Maar kan er iets zo ongunstig en heilloos zijn dan het optreden van de antichrist? De activiteit van het kwaad en de machteloosheid van Israël in de laatste dagen vóór de wederkomst van Christus geeft onmiskenbaar aanleiding om te bidden om redding. Israëls hulp moet van *boven* komen, en Jakob is hier de tolk van de gedachten en gevoelens van het gelovige overblijfsel van die dagen.

Het is al een oude traditie om in dit vers een aanduiding te zien van het optreden van de antichrist en hieruit op te maken dat hij uit Dan zal voortkomen. In dit verband wijst men er meestal op dat de stam Dan ontbreekt in de opsomming van de verzegelden uit Israël in Openbaring 7. Bovendien vinden we Dan in de Schrift vaak in verbinding met afval en afgodendienst. In Leviticus 24 sprak een Daniël de eerste godslastering uit. In Richteren 18 introduceerden de Daniëten een afgodsdienst in hun nieuwe woonplaats in het noorden. In 1 Koningen 12 stelde Jerobeam hier de kalverendienst in.

Ten slotte kan men ook een bepaalde overeenkomst zien tussen de handelwijze van de slang in vers 17 en die van het slangenzaad in Genesis 3:15, dat de hiel van het Nageslacht van de vrouw zou vermorzelen. Het handelen van de satan is altijd gericht tegen de Messias en Zijn volk. Zo was het in het verleden, en zo zal het ook in de toekomst zijn. In het optreden van de antichrist zal zijn macht ten volle aan het licht komen.

Op Uw zaligheid wacht ik

Wanneer wij op dit dieptepunt van Israëls geschiedenis zijn aangeland, is de tijd rijp voor de openbaring van de zaligheid, d.i. de redding, de verlossing,

de behoudenis van God Zelf (vs. 18). Wanneer de verdorvenheid van de gevallen mens en de macht van de boze ten volle gemanifesteerd worden in de antichrist, de mens van de wetteloosheid, dan zal alleen God nog uitkomst kunnen geven. God zal dat doen doordat Hij *Zijn heil* aan het licht brengt, het heil waarvan Hij de Oorsprong is en dat Hij bereidt voor allen die op Hem wachten. Dat is altijd het heerlijke antwoord op onze nood. Wanneer wij alleen nog kunnen uitspreken dat wijzelf volkomen hulpeloos zijn, komt God met Zijn heil.

Jakob had hierop gewacht en daarom bad hij: 'Op Uw zaligheid wacht ik, HEERE' (vs. 18). Dit is de eerste vermelding van de ongeveer tachtig keer dat het woord *heil* (jesjoea) voorkomt in de Hebreeuwse Bijbel, met name in de Psalmen en in het boek Jesaja. Soms is het synoniem met de Messias Zelf. Zijn naam is immers Jezus, of Jesjoea (in het Engels: Yeshua), d.i. Jahweh redt (Matt. 1:21). Jakob bad niet slechts voor een tijdelijke verlossing, hij bracht zijn verlangen naar de grote Redder onder woorden, nl. de langverwachte Verlosser.

Deze profetische taal zal het overblijfsel van Israël straks ook in de mond nemen in de benauwende omstandigheden van de Grote Verdrukking (Ps. 3:9; 38:16; 39:8; 119:166). Aan de oever van de Rode Zee heeft Israël in het verleden al kennis mogen maken met het heil van de Heere (Ex. 14:13). En zo zal het ook in de toekomst gaan. Het zal verlost worden van al zijn vijanden en in het bezit van zijn erfdeel worden gesteld. De Heere zal opnieuw voor hen strijden en zij zullen stil zijn. Evenals Jona zullen zij vaste grond onder de voeten krijgen, zodra zij erkennen: 'Het heil is van de HEERE' (Jona 2:9-10).

Met de wederkomst van Christus zal dit heil hun ten deel vallen, en ook de zekerheid van de vergeving van de zonden (Jes. 53:5-12; Zach. 12:10; 13:1). De macht van de antichrist en het hoofd van het hersteld Romeinse rijk zal worden tenietgedaan, en de satan zal worden gebonden (2 Thess. 2:8; Openb. 19:20; 20:2). Dan zal ook de schepping worden verlost van de slavernij van de vergankelijkheid, en zal Christus Zijn heilrijke regering aanvangen. Zeker is het dus goed, 'te hopen en stil te wachten op het heil van de HEERE' (Klaagl. 3:26).

Dat geldt ook voor ons als nieuwtestamentische gelovigen. Wij hebben dit heil al leren kennen door de éérste komst van Christus. Wij zien het in Zijn kruis en

Zijn opstanding. Christus stierf voor onze zonden, en Zijn opstanding maakt ons heil nu zeker. Maar het *volle* heil, de complete behoudenis valt ons ten deel bij Zijn wederkomst. Hoewel wij door het geloof reeds nu behouden zijn, verwachten wij Hem als onze *Heiland* uit de hemel, opdat Hij ons sterfelijk lichaam zal verlossen en ons daar zal brengen waar zonde noch zwakheid ons nog zullen aankleven (Ef. 2:8; Fil. 3:20-21).

Dit is zeker ook van toepassing als wij denken aan de gemeente in haar geheel. Zij heeft ernstig gefaald in haar getuigenis op aarde. Denken wij maar aan de profetische geschiedenis van de gemeente in Openbaring 2 en 3. Zoals in de geschiedenis van Israël de stam Dan verbonden is met de invoering van de afgoderij, zo is dat in de geschiedenis van de gemeente het geval met Pergamus en Thyatira (Openb. 2:14, 20).

Het dieptepunt dat wij met Dan bereiken in Genesis 49 vindt zijn tegenhanger in de afvallige kerk van het laatste Bijbelboek, die in haar uiteindelijke vorm beschreven wordt als het grote Babylon (Openb. 17 en 18). Babel is volgens de Schrift de bakermat van de afgoderij (Gen. 11:1-9; Joz. 24:2; Zach. 5:5-11). Terwijl de valse kerk haar oordeel tegemoet gaat, is er echter een overblijfsel dat vasthoudt aan alles wat oorspronkelijk aan de gemeente is toevertrouwd. Dit zal het getuigenis ervan trouw bewaren tot op de komst van Christus. Wij zien dit overblijfsel in diegenen die geen deel hebben aan het algemene bederf en die in Openbaring 2 en 3 worden aangesproken als *overwinnaars*. Evenals Jakob wachten zij op de openbaring van het heil van de HEERE. Christus zal uitkomst geven bij Zijn tweede komst en de ware gemeente invoeren in Zijn heerlijkheid.

Er is ook een praktische toepassing te maken in verband met ons persoonlijk geloofsleven. Te midden van het verval mogen wij toch rekenen op Gods hulp en uitredding, zodat wij als overwinnaars de weg gaan en trouw zijn aan de belijdenis van het Woord en de Naam van Christus. Zo ervaren wij reeds nu Zijn verlossende hand, die met ons is, terwijl wij uitzien naar het volle heil dat ons wacht.

Ten slotte is er een parallel tussen het gebed van Jakob om de openbaring van Gods heil, en het gebed van Romeinen 7:24 om redding uit de macht van de

zonde en de dood. Zoals Jakobs woorden het keerpunt vormen van Genesis 49, is dit korte gebed aan het slot van Romeinen 7 de omkeer in de worsteling van de christen met de macht van de inwonende zonde. En zoals de nu volgende zonen van Jakob – Gad, Aser en Naftali – de zegen toont die de overwinnaars ten deel valt, zo tekent Romeinen 8 het overwinningsleven van de christen in de kracht van de Geest. Hier zien wij de praktische uitwerking van het heil, de verlossing die wij hebben door Jezus Christus, onze Heer.

Laten wij besluiten met enkele positieve opmerkingen over de stam Dan. In de zegen van Mozes lezen wij het volgende met betrekking tot Dan: ‘Over Dan zei hij: Dan is een leeuwenwelp, hij springt uit Basan tevoorschijn’ (Deut. 33:22). Als het gaat om het uiteindelijke bezit van het erfdeel in het Beloofde Land volgens Gods raadsbesluit, resteert er ook een zegen voor Dan. Hier wordt niets ongunstigs van hem vermeld. Integendeel, als een sterke jonge leeuw neemt hij zijn erfdeel in bezit.

Zo vinden wij ook in Ezechiël 48, bij de verdeling van het land aan het begin van het Vrederijk, dat Dan erbij is en zelfs als éérste van de stammen zijn erfdeel krijgt toebedeeld in het noorden van Israël. Gods genade zal triomferen over de boosheid van de mens en de macht van de satan, die in de geschiedenis van deze stam duidelijk gestalte heeft gekregen en in profetisch opzicht nog tot volle ontplooiing zal komen na de opname van de gemeente.

2.7. Gad, een overwinnaar

‘Gad: een bende zal hem aanvallen, maar hij zal hen op de hielen zitten’ (Gen. 49:19).

Door strijd tot overwinning

Op Dan volgt hier niet diens broer Naftali, de tweede zoon van Bilha; maar Gad, de eerste zoon van Lea’s slavin Zilpa (vgl. Gen. 30:7-11). Ongetwijfeld houdt deze volgorde weer verband met het grote plan dat aan Genesis 49 ten grondslag ligt: de conflicten die bij Dan en Gad ter sprake komen, gaan vooraf aan de rijkdom aan zegen die in Aser en Naftali worden voorgesteld.

Deze spreuk bevat diverse toespelingen op de betekenis van de naam Gad (d.i. ‘bende’). Anders dan in Genesis 30:11, waar er verwantschap schijnt te bestaan met het woord ‘geluk’, wordt de naam hier verbonden met het woord ‘bende’ en met het tweemaal herhaalde werkwoord ‘aanvallen’ of ‘belagen’ (zie ook passages als 1 Sam. 30:8-23; 1 Kon. 11:24; 2 Kon. 5:2 en Hab. 3:16). De roversbenden die Gad bedreigden, moesten uiteindelijk het onderspit delven.

Gad zat zijn vijanden op de hielen, of zoals de SV het weergeeft: hij viel hen aan ‘in het einde’. Hij achtervolgde ze en verdreef ze. Het is in historisch opzicht niet moeilijk het belang van deze spreuk te onderkennen. Gad had zijn erfdeel in het Overjordanse en stond daar telkens bloot aan aanvallen vanuit het oosten en het zuiden door Arabische woestijnvolken, en met name door de Ammonieten. De Gadieten bewezen echter hun krijgshaftigheid en wisten de vijandige ‘benden’ herhaaldelijk te verslaan. Jefta versloeg de oprukkende Ammonieten (Richt. 11). De Gadieten versloegen samen met de beide andere stammen in het Overjordanse de Hagarenen (1 Kron. 5:10, 18-22).

Ook de dapperheid van de Gadieten die zich bij David voegden, toen hij nog op de vlucht was voor Saul, wordt uitvoerig geprezen (1 Kron. 12:8-15). Davids helden zagen er uit als leeuwen en waren vlug als gazellen op de bergen. Het is duidelijk dat de zegen van Jakob ook veel gemeen heeft met die van Mozes, waarin de dapperheid van Gad eveneens wordt geroemd, omdat hij

niet alleen zijn eigen erfdeel in het Overjordaanse had veroverd, maar ook had deelgenomen aan de verovering van Kanaän (Deut. 33:20-21).

In profetisch opzicht typeert Gad de dapperheid van het overblijfsel van Israël bij de wederkomst van Christus en de vestiging van het Vrederijk. Evenals David zal ook de Messias Zijn helden gebruiken om de vijanden te verslaan en Zijn koninkrijk op te richten (Jes. 11:14; Mi. 4:13; 5:7-8; Zach. 12:6). Deze fase van de openbaring van Gods heil volgt op het gericht dat Christus bij Zijn wederkomst persoonlijk zal voltrekken aan het beest en de valse profeet – d.i. de antichrist – en hun legermachten (Openb. 19:11-21). Dit laatste zagen wij bij de profetie over Dan, die spreekt over het optreden van de antichrist en de gelovige verwachting van het overblijfsel. Het is begrijpelijk dat wij nu bij de profetie over Gad een stap verder gaan en zien hoe de Heer Zijn volk door strijd tot overwinning leidt over de omringende volken.

God geeft de overwinning

Dit principe kunnen wij in overdrachtelijke zin ook op onszelf toepassen. Wij hebben al gezinspeeld op de overwinnaars die in Openbaring 2 en 3 worden aangesproken. Bij de conflicten die het gevolg zijn van het falen van de gemeente, mogen wij ervaren hoe God ons door strijd tot overwinning wil leiden. Zo gaan wij van kracht tot kracht en ondervinden wij Zijn hulp en heil in de strijd tegen de vijanden die ons bedreigen. Denken wij slechts aan gevaren als het verlaten van de eerste liefde (Efeze), verdrukking en laster (Smyrna), vermenging met de wereld (Pergamus), valse profetie (Thyatira), formalisme (Sardis), judaïsme (Filadelfia), en geestelijke lauwheid (Laodicea). Hiertegen kunnen wij alleen maar standhouden in de kracht van de Heer, doordat wij acht slaan op Zijn Woord: ‘Wie een oor heeft, laat hij horen wat de Geest tot de gemeenten zegt’ (Openb. 2:7, 11, 17, 29; 3:6, 13, 22).

Hetzelfde beginsel geldt ook in praktisch opzicht voor het conflict met de inwonende zonde, zoals dat wordt beschreven in Romeinen 7. De roep om heil en verlossing (‘Ik ellendig mens, wie zal mij verlossen?’), wordt beantwoord doordat het oog wordt gericht op wat God in Christus heeft gedaan (‘God zij echter dank door Jezus Christus onze Heer’). God heeft namelijk *Zijn* heil aan het licht gebracht door het werk van Christus. Doordat niet alleen onze

zonden zijn verzoend, maar ook de oude mens met Christus is gekruisigd, zijn wij rechtens vrij van de wet van de zonde en de dood. In de kracht van de Heilige Geest kunnen wij nu een overwinningsleven leiden, terwijl wij uitzien naar het volle heil dat ons wordt geschonken bij Christus' wederkomst. Dat is dan ook het thema van Romeinen 8. Bovendien zien wij dat God ons zelfs tot méér dan overwinnaars maakt, als het gaat om de gevaren die ons van buiten nog bedreigen, zolang de satan de overste van deze wereld is (Rom. 8:35-37).

De profetie over Gad toont ons dus dat overwinning (na strijd) het gevolg is van de openbaring van het heil van de Heere. Dit geldt zowel in profetische zin voor Israël als in geestelijk en praktisch opzicht voor onszelf. De Heer wil ons tot overwinnaars maken in de aardse strijd, op welk front die zich ook mag afspelen. In de nu volgende profetieën zullen we de verdere uitwerking van het heil van de Heere zien (in Aser en Naftali), terwijl de climax van dit alles is dat ons oog wordt gericht op de heerlijkheid van Christus Zelf (in Jozef en Benjamin).

2.8. Aser, een gelukkig iemand

‘Aser: zijn brood zal overvloedig zijn, en hij zal koninklijke lekkernijen leveren’
(Gen. 49:20).

Voedsel in overvloed

Bij de geboorte van Aser (dat betekent: ‘geluk(wensen’) zei Lea het volgende: ‘Wat ben ik gelukkig! Want de vrouwen zullen mij gelukkig prijzen. En zij gaf hem de naam Aser’ (Gen. 30:13).

De zegen van Jakob en de zegen van Mozes met betrekking tot Aser stemmen hiermee volkomen overeen, want beide profetieën tekenen Aser als een gelukskind. Aser kreeg een vruchtbaar erfdeel in Kanaän, de kuststrook van de Karmel tot aan Groot Sidon (Joz. 19:24-31). Dit leverde voedsel in overvloed, o.a. tarwe en olie, voor de stam zelf en ook voor het aangrenzende Fenicië.

Vermoedelijk voorzag koning Salomo zijn vriend Hiram, de koning van Tyrus, van tarwe en olijfolie uit het gebied van Aser (1 Kon. 5:11). Dit was een tegenprestatie voor al het hout dat Hiram aan Salomo leverde, onder meer voor de bouw van de tempel. Misschien ziet de tweede zinsnede van Jakobs zegenspreuk op deze leveranties aan het hof van Hiram (vgl. Ezech. 27:17).

In de zegen van Mozes wordt de overvloed aan olijfolie die het gebied van Aser opleverde, aangeduid door de beeldspraak dat hij zijn voet in olie zou kunnen dopen: ‘Moge Aser gezegend zijn met zonen; laten zijn broers hem goedgezind zijn en hij zijn voet in olie dompelen’ (Deut. 33:24).

Profetisch doelt deze zegenspreuk op de rijkdom en de welvaart die Israël ten deel zal vallen in het Vrederijk, nadat de grote conflicten van de laatste dagen tot een goed einde zijn gebracht (zie de voorgaande hoofdstukken). Er zal overvloed van koren in het land zijn (Ps. 72:16; 85:13). De hemel zal de aarde verhoren, en de aarde zal het koren, de nieuwe wijn en de olie verhoren, en die zullen Jizreël verhoren (Hos. 2:20-21). De dorsvloeren zullen vol koren zijn en de perskuipen van wijn en olie overstromen. De bergen zullen druipen van

jonge wijn en de heuvels van melk (Joël 2:19, 24; 3:18). De ploeger zal zich aansluiten bij de maaier en de druiventreder bij de zaaier (Amos 9:11-15).

Het herstelde Israël zal inderdaad brood in overvloed eten, wanneer de Heere een keer gebracht heeft in zijn lot. Tevens zal het koninklijke lekkernijen leveren en zo ook voorzien in de behoeften van anderen. De zegen zal in en door Israël over de hele aarde stromen, en de volken zullen wandelen in het licht van de Heere. Zij zullen deelnemen aan het feestmaal met uitgelezen gerechten, dat dan zal worden aangericht (Jes. 25:6).

De geestelijke toepassing ligt weer in het verlengde hiervan. Wij hebben hier een beeld van de rijkdom en de overvloed die de overwinnaar beërft, wanneer hij ongeschonden tevoorschijn komt uit de strijd. Zie in dit verband de diverse beloften van zegen die worden gedaan aan de overwinnaars in Openbaring 2 en 3. Ook kunnen wij denken aan het *huidige* deel van de gelovige, die nu reeds rijk is in Christus en gezegend met alle geestelijke zegening in de hemelse gewesten (1 Kor. 1:5; Ef. 1:3; Kol. 2:2).

Wij mogen een rijkdom aan geestelijk voedsel tot ons nemen. Evenals Aser genieten wij brood in overvloed, en wij mogen daarvan ook aan anderen uitdelen. Denken wij maar aan de kennis van al de verborgenheden die door de dienst van de apostel Paulus zijn bekendgemaakt en waarmee volwassen christenen zich kunnen voeden (1 Kor. 3:1-2; 4:1; Ef. 4:13-14; Hebr. 5:13-14). Dit zijn inderdaad ‘koninklijke lekkernijen’, die beantwoorden aan de verheven positie die God aan Zijn kinderen heeft geschonken.

Het rijke en vruchtbare erfdeel van Aser valt ook te vergelijken met het goede deel, dat Maria had gekozen en dat van haar niet zou worden weggenomen (Luk. 10:42). Als wij zitten aan de voeten van de Heere Jezus en luisteren naar Zijn Woord, zullen wij eten en verzadigd worden. Hij geeft Zijn schapen leven en overvloed (Joh. 10:10). In de Psalmen is ook sprake van de overvloed van Gods huis en ‘vet en overvloed’ waarmee de gelovige verzadigd wordt (Ps. 36:9; 63:6).

Leven door de Geest

Naar het schijnt heeft de uitdrukking 'zijn brood zal overvloedig zijn' vooral betrekking op de overvloed van olijfolie in het gebied van Aser. De zegen van Mozes bevestigt deze gedachte. Dan moeten wij bij dit beeld in eerste instantie denken aan de zegenrijke werking van de Geest van God. Want de olijfolie is in de Schrift een gebruikelijk symbool van de Geest (vgl. Zach. 4:2-14; Matt. 25:1-13; 2 Kor. 1:21-22). De werkzaamheid van Gods Geest is de bron van kracht voor ons getuigenis hier op aarde en de voorwaarde voor het betonen van ware broederliefde.

In de zegen van Mozes wordt de broederliefde die Aser ondervond duidelijk in verband gebracht met de rijkdom aan olie die hij bezat: 'Laten zijn broers hem goedgezind zijn en hij zijn voet in olie dompelen' (Deut. 33:24). Juist in een sfeer van broederlijke eensgezindheid kan de Geest onbelemmerd werken (vgl. ook Ps. 133:1-2).

In praktisch opzicht kunnen wij van deze zegenspreuk weer een lijn trekken naar Romeinen 8, omdat het overwinningseven van de christen duidelijk een leven is in de kracht van Gods Geest. De Geest openbaart het leven van Christus in ons, en Hij is in ons woonachtig. Zoals de profetie over Gad verband houdt met de overwinning over de macht van de inwonende zonde, zo zien wij bij Aser het leven door de Geest dat hieruit voortvloeit. Dit is een rijk en vruchtbaar leven. De Geest brengt vrucht voor God in ons tevoorschijn (Rom. 8:4-14). In aansluiting hierop zien wij bij Naftali de jubelzang van de christelijke vrijheid (vgl. Rom. 8:15-16).

Bij Gad is de hoofdgedachte dus overwinning, bij Aser *vruchtbaarheid* en bij Naftali *vrijheid*. Maar al deze voorrechten en zegeningen van de christen zijn het resultaat van de openbaring van het heil van de Heere, dat Jakob gelovig verwachtte en dat nu aan het licht is gebracht door het verlossingswerk van Christus. Zo mogen wij als ware Aserieten, als gelukkige kinderen van God leven tot eer van Zijn Naam en tot zegen van anderen.

2.9. Naftali is een losgelaten hinde

‘Naftali is een losgelaten hinde; hij laat schone woorden horen’ (Gen. 49:21).

Vrijheid na strijd

Naftali is in Genesis 49 de laatste in het rijtje van de vier zonen van de slavinnen, hoewel hij in Genesis 30 als tweede wordt genoemd vóór Gad en Aser. Deze afwijking van de leeftijdsvolgorde valt te verklaren vanuit de opbouw van de zegen van Jakob. Wij bereiken namelijk met Jakobs woorden over Naftali een schitterend hoogtepunt, na het dieptepunt dat werd voorgesteld in Dan en het gebed om de openbaring van het heil van de Heere (vs. 18).

Terwijl Gad en Aser resp. de overwinningskracht en de overvloed tekenen, die uit dit heil van de Heere voortspruiten, toont Naftali ons de mooiste vrucht ervan: de jubelzang van de vrijheid. Het is opmerkelijk dat juist de zoon van een van de slavinnen de gedachte van vrijheid vertolkt (*‘Naftali is een losgelaten hinde’*).

Wij zien hier ook een duidelijk contrast met Issaschar, die niet uit een van de slavinnen was geboren, maar die zich toch leende tot slaafse herendienst (vs. 15). Issaschar was een werkezel, maar Naftali was een losgelaten hinde. Dit getuigt van de grootst mogelijke bewegingsvrijheid. Een losgelaten hinde wordt door niets gehinderd in haar snelle loop; zij voelt zich volkomen vrij. De betekenis van de naam Naftali (d.i. *‘worsteling’*, vgl. Gen. 30:8) suggereert dat er strijd nodig was om tot deze vrijheid te komen.

Ten aanzien van de historische vervulling van dit vers wijzen meerdere uitleggers op de paraatheid en de strijdbaarheid van de mannen van Naftali in het conflict met Jabin en Sisera (Richt. 4). De richter Barak kwam uit Naftali en onder zijn leiding ontworstelden de noordelijke stammen zich aan het juk van Jabin, de koning van Kanaän. Als snelle hinden volgden zij Barak in de strijd en liepen zij de vrijheid tegemoet.

De dankbaarheid voor de verkregen verlossing komt tot uitdrukking in het daaropvolgende lied van Debora (Richt. 5), dat men in verbinding kan brengen

met de 'schone woorden' uit de tweede regel van onze spreuk. Inderdaad wordt het beeld van de hinde dan verwisseld voor dat van de zanger, maar de samenhang is duidelijk. De verkregen vrijheid leidt tot 'woorden van lof en dankzegging', zoals de Targoem (oude Aramese vert.) het weergeeft. Het is dus niet nodig om voor het verband tussen de beide vershelften 'lammeren' te lezen in plaats van 'woorden', zoals sommigen doen ('hij brengt schone lammeren voort'). Anderen gaan zelfs zover dat ze het beeld van de hinde helemaal prijsgeven, en denken aan een terebint die schone takken voortbrengt. Deze correcties van de Hebreeuwse tekst zijn echter onzeker.

Het beeld van een hinde of een gazelle wordt ook elders gebruikt om de snelheid en de soepelheid van strijders aan te duiden (2 Sam. 2:18; 1 Kron. 12:8). David zegt dat God zijn voeten maakt als die van de hinden en hem doet staan op zijn hoogten (2 Sam. 22:34; Ps. 18:34). De profeet Habakuk maakt dezelfde vergelijking (Hab. 3:19).

Zoals de hinde zijn hoogten betreedt, zo heeft Naftali het hooggelegen land betreden dat hem als erfdeel was geschonken in het noorden van Kanaän (Richt. 5:18). Belangwekkend is ook de uitdrukking 'de hinde van de dageraad' in Psalm 22:1, die zinspeelt op de nieuwe dag die zou aanbreken, nadat Christus Zijn strijd geheel alleen had gestreden op het kruis van Golgotha. Luther brengt het opschrift van deze psalm in verbinding met het feit dat Christus 's nachts werd gevangengenomen en vroeg in de morgen terechtstond voor het Sanhedrin. Hij vertaalt: 'De hinde die vroeg gejaagd wordt'. De Targoem herinnert hier aan het morgenoffer – ook een heel mooi beeld van het offer van Christus –, dat werd geofferd zodra de wachter de dageraad aankondigde. Volgens de Joodse traditie had het eerste morgenlicht de vorm van de horens van een hinde, 'twee horens van licht, die oprijzen uit het oosten en de wereld met licht vervullen' (F. Delitzsch).

Het lied van de vrijheid

Dit is van belang voor ons onderwerp, omdat ware vrijheid en verlossing – zowel voor Israël als voor de volken – alleen gebaseerd kan zijn op het volbrachte werk van Christus. In het eerste deel van Psalm 22 vinden wij Zijn strijd en Zijn uiteindelijke 'loslating' (vs. 1-22), in het tweede deel de 'schone woorden' die

het resultaat ervan zijn (vs. 23-32). De dood kon Hem niet vasthouden en op de nacht van het lijden volgde de morgen van de verlossing.

In de opstanding heeft Christus het antwoord ontvangen op Zijn lijden (vs. 22b), en daarom kan Hij nu de lofzang aanheffen te midden van Zijn broeders aan wie Hij de Vadersnaam heeft verklaard (vs. 23; vgl. Hebr. 2:12). Dat is het huidige resultaat voor de gemeente van God, maar weldra zal Hij Gods lof ook bezingen in de grote gemeente van het herstelde en bijeenvergaderde Israël (vs. 24-27). Tevens zal de lof in het Vrederijk weerklinken tot de einden van de aarde (vs. 28-29), want alle volken zullen zich neerbuigen voor de Vredevorst. Zo stroomt de zegen van Golgotha uit over de hele aarde, en dat tot in de verre toekomst.

Daarmee is ook aangegeven wat de geestelijke en de profetische betekenis van de spreuk over Naftali inhoudt. Op het kruis hebben licht en duisternis elkaar ontmoet en is er een rechtvaardige grondslag gelegd voor de openbaring van het heil en de zegen die de aarde sinds Christus' volbrachte werk hebben vervuld. Dat zal straks ook worden gezien, wanneer de morgen van het Vrederijk aanbreekt.

Het leven in het licht, de vrijheid van het zoonschap na de slavernij onder de wet van de zonde en de dood, de jubelzang van de verlossing die ons tot aanbidding van de Vader brengt: dit is allemaal gegrond op het volbrachte werk van Christus en Zijn verlossing uit de banden van de dood. Omdat wij met Hem zijn verbonden, mogen wij nu als 'losgelatene' wandelen in de vrijheid van de opstanding. Zo kunnen wij de 'schone woorden' van het lied van de verlossing op de lippen nemen. Al deze voorrechten, die gegrond zijn op Christus' opstanding, vinden wij ook in Romeinen 8. De aanbidding van de Vader, in de kracht van de Heilige Geest, is het hoogtepunt ervan (Rom. 8:15-16).

Wat betreft de profetische geschiedenis van de gemeente van God (waarvan wij in Genesis 49 een beeld hebben in vogelvlucht), zien wij hier bij Naftali een herstel van de lofzang, die eerder al bij Juda ter sprake kwam. Als de gemeente zich vermengt met de wereld (Zebulon) en wordt beheerst door wereldse

beginselen (Issaschar), dan verdwijnt het loflied dat in haar midden opklinkt tot eer van de Vader en de Zoon.

Onder het trouwe overblijfsel dat te midden van het algemene verval wacht op de openbaring van het heil van de Heere, wordt dit voorrecht opnieuw gekend en genoten. Zij overwinnen niet alleen de vijanden die hen belagen (Gad), en voeden zich met lekkernijen (Aser), maar de vrijheid waarin zij zijn gesteld maakt hen tot ware aanbidders. Dat is de geestelijke toepassing van de spreuk over Naftali: de vrijgelatenen van de Heere zingen een hemels lied tot eer van Hem, Die hen heeft gekocht met de prijs van Zijn bloed. Hij is het waard tot in eeuwigheid geëerd en geprezen te worden (vgl. Openb. 5).

De profetische betekenis voor Israël loopt parallel hiermee. Israël zal hier op aarde het nieuwe lied zingen in het Vrederijk, wanneer na al de conflicten van de eindtijd een sabbatsrust aanbreekt voor het volk van God en voor de hele schepping (vgl. Ps. 92, 96, 98). Dan zal er een jaar van vrijlating worden afgekondigd voor het land en voor het volk, het grote jubeljaar waarin Sion getroost zal worden en met vreugdeolie zal worden gezalfd (Lev. 25; Jes. 35:10; 51:11; 61:1-3). Het danklied voor de bevrijding zal weerklinken (Jes. 25, 26). De 'schone woorden' van de verlostten van de Heere zullen worden gehoord. En voor heel Israël zal gelden wat van Naftali gezegd wordt in de zegen van Mozes, dat het verzadigd wordt met goedgunstigheid en vol zal zijn van de zegen van de Heere (Deut. 33:23).

'In de Zoon hebt U gegeven
vrede, vrijheid, eeuwig leven.
Vrolijk stijgt ons lofgeklank:
Abba, Vader, U zij dank!'

2.10. Jozef, een jonge vruchtboom

‘Jozef is een jonge vruchtbare boom, een jonge vruchtbare boom bij een bron. Elk van zijn takken loopt over de muur. Boogschutters hebben hem verbitterd, beschoten en hem gehaat, maar zijn boog bleef gespannen; zijn armen en handen bleven soepel door de handen van de Machtige van Jakob, – vandaar dat Hij de Herder is, de Rots van Israël – door de God van je vader, Die je zal helpen, en de Almachtige, die je zal zegenen met zegeningen uit de hemel van boven, met zegeningen uit de watervloed, die beneden ligt, met zegeningen van borsten en baarmoeder.

De zegeningen van je vader gaan de zegeningen van mijn vaderen te boven, tot aan de begerenswaardigheid van de eeuwige heuvels. Zij zullen zijn op het hoofd van Jozef, ja, op de schedel van de gewijde onder zijn broers’ (Gen. 49:22-26).

Een vruchtboom

Dat Jozef de geliefde zoon was van vader Jakob (vgl. Gen. 37:3), wordt bevestigd door de lengte en de rijke inhoud van deze zegenspreuk. Bij het lezen ervan denkt men onwillekeurig aan wat van Izak wordt gezegd, de lievelingszoon van Abraham: ‘(...) hij (d.i. Abraham) heeft hem gegeven *alles* wat hij bezit’ (Gen. 24:36).

Maar eigenlijk omvatten de zegeningen die hier aan Jozef worden toegezegd veel méér dan wat Jakob bezat en aan zijn zoon kon schenken. Jakob spreekt over alles wat *God* had weggelegd voor Jozef en diens nageslacht. Als profeet mocht hij deze goddelijke zegen aankondigen, die voornamelijk in de laatste twee verzen nader wordt omschreven (vs. 25-26).

Hieraan gaan echter enkele vergelijkingen vooraf. In de eerste plaats was Jozef een vruchtbare boom of een wijnstok, waarvan de takken of ranken over de muur groeiden (vs. 22). Dan volgt een totaal ander beeld: dat van een boogschutter. Jozef was ook een bekwaam boogschutter, die niet bezweek voor de aanvallen van zijn vijanden doordat God hem kracht gaf (vs. 23-24).

De spreuk is dus zo opgebouwd dat ze in drie delen uiteenvalt. Jozef is een vruchtboom, maar hij is ook een boogschutter. In het derde deel wordt Jozef beschreven als de gewijde of de 'uitverkorene' onder zijn broers (zo ook in de zegen van Mozes, Deut. 33:16). Hier vinden wij voor het eerst het begrip 'nazireeër' (= gewijde) in de Schrift.

In al deze opzichten – als vruchtboom, boogschutter, en nazireeër – is Jozef een treffend beeld van Christus. We kunnen wel stellen dat Jozef, zowel in zijn vernedering als in zijn verhoging, een van de mooiste typen van Christus is in het Oude Testament. Het Nieuwe Testament toont dit ook aan, want in de rede van Stefanus in Handelingen 7 wordt het lijden van de Messias van de kant van Zijn volksgenoten geïllustreerd door de geschiedenis van Jozef en die van Mozes.

Zoals Jozef werd gehaat door zijn broers en verkocht naar Egypte, zo is Jezus verworpen door 'de Zijnen' (Joh. 1:11) en overgeleverd aan de volken. Zo werd ook Mozes verloochend en verworpen door zijn verwanten, toen hij voor het eerst naar hen toeging. Maar in zijn *verhoging* is Jozef eveneens een beeld van Christus. Zoals God met Jozef was en hem verlostte uit al zijn verdrukkingen en tot heer over het land Egypte stelde, zo is Christus verlost uit Zijn lijden en verhoogd aan Gods rechterhand. Hij is Degene die ons in leven houdt, de Redder van de wereld (vgl. de nieuwe naam van Jozef in Gen. 41:45). Ieder moet nu tot Christus komen om 'brood' te ontvangen en in leven te blijven.

In het beeld van de jonge vruchtboom of wijnstok (lett. 'zoon van een vruchtdragende') zien wij twee kenmerken van het leven van Christus in Zijn vernedering op aarde. Hij leefde in volkomen afhankelijkheid van God en droeg rijke vrucht voor Hem. De boom is hier geplant aan een bron (vs. 22a). Dit is het bekende beeld van de boom die geplant is aan waterbeken, dat wel vaker voorkomt in de Schrift (Ps. 1:3; Jer. 17:8).

Zo vond Christus als de afhankelijke Mens al Zijn bronnen in God de Vader. Daardoor kon Hij overvloedig vrucht dragen, niet slechts onder Israël, maar ook daarbuiten. Dit wordt aangeduid in de tweede helft van dit vers: de ranken of takken klimmen over de muur (vs. 22b). Christus zag ook vrucht op Zijn dienst buiten de omtuining waar Hij was geplaatst, d.i. het volk Israël als

omtuind door de wet. Denken wij maar aan het gesprek met de Samaritaanse vrouw en de daarop volgende bekering van de Samaritanen (Joh. 4). Dit vrucht dragen is uiteraard niet beperkt tot Zijn leven op aarde. Hij zet het voort vanuit de heerlijkheid en Hij draagt door de werking van Zijn Geest opnieuw vrucht buiten de wijngaard van Israël. Gods genade in Christus komt nu tot alle mensen en bewerkt overal vrucht voor God.

Wat het leven van Jozef zelf betreft: de hier genoemde vruchtbaarheid brengt men meestal in verband met de geboorte van Efraïm (d.i. 'dubbel vruchtbaar'). God had Jozef vruchtbaar gemaakt in het land Egypte en hem voor het aanbreken van de jaren van hongersnood gezegend met twee zonen (Gen. 41:50-52).

Een boogschutter

In de volgende verzen vinden wij het meer actieve beeld van de boogschutter. Jozef werd belaagd door zijn vijanden. De boogschutters (lett. 'meesters van de pijlen') hebben hem het leven zuur gemaakt. Hun vijandschap was zo intens dat hiervoor in vers 23 maar liefst drie verschillende werkwoorden worden gebruikt ('verbitterd, beschoten en gehaat'). Hierbij valt te denken aan de vijandschap van Jozefs broers en aan wat hij moest verduren in het huis van Potifar.

Wat Christus Zelf betreft, is de uitlegging ook niet moeilijk. Hoeveel pijlen zijn er niet op Hem afgeschoten? De leiders van het Joodse volk waren Hem vijandig gezind en hebben Hem voortdurend belaagd. De profeet Jeremia vergelijkt een tong die bedrog spreekt, met een moordende pijl (Jer. 9:8). Bedrieglijke vragen werden er op Christus afgevuurd, maar Hij heeft al deze 'pijlen' kunnen afweren (vgl. Matt. 22:15-46). Wij kunnen ook denken aan de verzoeking in de woestijn, waar de satan zijn scherpste pijlen op Christus heeft afgeschoten. Maar het was tevergeefs, deze 'meester van de pijlen' moest in Hem zijn meerdere erkennen en hij is van Hem geweken.

Christus kon al zijn aanvallen afslaan doordat Hij telkens een andere trefzekere pijl nam uit de pijlkoker van de Schrift. Tegen het steeds weer herhaalde 'Er staat geschreven (...)' was de satan niet bestand. Dat is het geheim van kracht

in de geestelijke strijd, waardoor Christus als afhankelijk Mens op aarde de overwinning op de tegenstander kon behalen. Dit beginsel geldt ook voor ons nu: wij kunnen alleen standhouden door te putten uit de kracht die God geeft door Zijn Woord. Zo werd ook Jozef geleid en gelouterd door het woord van de Heere (Ps. 105:19 SV).

Dit principe van volkomen afhankelijkheid van God in de strijd wordt in vers 24 nader uitgewerkt: '(...) maar zijn boog bleef gespannen en zijn handen (lett. 'de armen van zijn handen') bleven soepel door de handen van de Machtige van Jakob'. Het wordt hier zo voorgesteld dat God *Zijn* sterke handen op de armen van de boogschutter legt om hem te steunen en zijn bewegingen krachtig en soepel te maken. God is een volkomen Helper voor de strijder, want Hij is de 'Machtige van Jakob'.

Jakob wist uit eigen ervaring dat God machtig is om te helpen en in de moeilijke situaties uitkomst te geven. Zie voor de uitdrukking 'de Machtige van Jakob' ook Jesaja 1:24; 49:26; 60:16 en Psalm 132:2 en 5. Jakob had aan het einde van zijn leven een rijke godskennis, zoals bevestigd wordt door de overige benamingen die hij hier voor God gebruikt. God is ook de Rots van Israël en de Herder (vs. 24b), alsmede 'de God van je vader' en de Almachtige (vs. 25a). Als de Steenrots is Hij het vaste fundament waarop het geloof bouwt (vgl. Deut. 32:4,18; Ps. 18:32; 31:3-4; 62:3,7,8). En de Messias is zowel de Hoeksteen als de Hoofdsteen, door mensen wel verworpen, maar bij God uitverkoren en kostbaar (Jes. 28:16; Ps. 118:22; Zach. 4:7; Matt. 21:42; Ef. 2:20; 1 Petr. 2:4-7).

Het onderwijs van de Schrift over God als de Herder van Zijn volk is eveneens heel rijk. In het voorgaande hoofdstuk zegt Jakob dat God als zijn Herder hem zijn leven lang heeft geleid (Gen. 48:15). Wij mogen het heel persoonlijk met David zeggen: 'De Heere is *mijn* Herder (Ps. 23:1). Israël zal in de toekomst worden geweid door de *éne* Herder (Ezech. 34:23). Christus is de *goede* Herder (Joh. 10:11,14), de *grote* Herder (Hebr. 13:20), en de overste Herder (1 Petr. 5:4).

Sommige vertalingen laten deze benamingen op Jozef zelf slaan: '(...) daarvan is hij een herder, een steen van Israël'. Maar dit lijkt minder juist. De moeilijkheid wordt veroorzaakt door het woordje 'daarvan' of 'daar', dat

sommigen wijzigen in ‘door de naam’ van de Herder, de Steenrots van Israël. Letterlijk zegt Jakob met nadruk, en misschien heeft hij daarbij naar boven gewezen: ‘van dáár (waar is) de Herder, de Steenrots van Israël’. Het is dus één lange zin, die in vers 25 doorloopt en die de verschillende karakters tekent van God Die de boogschutter sterkt en steunt. Behalve als Herder en Rots, en als de Machtige Jakobs, kende de aartsvader Hem persoonlijk als *zijn* God, en als de *Almachtige*. Jakob wenste zijn zoon toe dat de God van zijn vader hem zou helpen en dat de *Almachtige* hem zou zegenen. Als de *Almachtige* had God Zichzelf speciaal geopenbaard aan Abraham, Izak en Jakob (Gen. 17:1; 28:3; Ex. 6:2), en zo is Hij de Bron van alle zorg en zegen voor de Zijnen.

Een drievoudige zegen

Het noemen van God als de *Almachtige* brengt Jakob tot het uitspreken van de rijkdom aan zegen die Jozef ten deel zou vallen: ‘(...) de *Almachtige*, Die je zal zegenen met zegeningen uit de hemel van boven, met zegeningen uit de watervloed, die beneden ligt, met zegeningen van borsten en baarmoeder’ (vs. 25). De zegen is drieledig. Hij omvat in de eerste plaats de goede gaven die van *boven* komen, zoals regen, dauw en zonneschijn; in de tweede plaats wat zich *beneden* de aarde bevindt, onderaardse waterreservoirs die beken en stromen voeden (Deut. 8:7; 33:13); in de derde plaats wat de mens *op* de aarde wordt geschonken, de vruchtbaarheid van mens en dier. Jozef werd dus in elk opzicht rijk gezegend.

De historische vervulling van deze profetie zien wij in het uitgestrekte en vruchtbare erfdeel dat Efraïm en Manasse kregen in het land Kanaän. Zo ontving Jozef – in zijn beide zoons – het dubbele erfdeel dat de eerstgeborene toekwam. Juda zou echter de koningsstam worden, zoals reeds eerder is opgemerkt.

De zegen die voor Jozef was weggelegd, was zo rijk dat Jakob in vers 26a kon zeggen: ‘De zegeningen van je vader (d.i. de zegen die je vader je geeft) gaan de zegeningen van mijn vaderen te boven’. De zegen overtrof dus alle vroegere zegeningen die God had toegezegd aan de aartsvaders. Sommigen lezen hier niet ‘vaderen’, maar ‘oude bergen’. Hiervan is in elk geval wel sprake in de

volgende zinsnede: ‘(...) tot aan de begerenswaardigheid (volgens anderen: tot de grens) van de eeuwige heuvels’.

Het beste wat het land zou voortbrengen, zijn kostelijkste vruchten (vgl. Gen. 27:28; Deut. 33:15-16), het zou allemaal worden opgehoopt op het hoofd van Jozef. Zoals wij lezen in vers 26b: ‘Zij zullen zijn op het hoofd van Jozef, ja, op de schedel van de gewijde onder zijn broers’. Misschien moeten wij hier denken aan het gebaar van de handoplegging. Jakob legde zijn handen zegenend op het hoofd van Jozef. Als Gods profeet was hij het kanaal van de zegen die voor Jozef was bereid.

Dit laatste deel van de zegenspreuk (vs. 25-26) vertoont veel overeenkomst met de zegen van Mozes ten aanzien van Jozef (Deut. 33:13-16). Mozes noemde nog weer een andere karaktertrek van God, door te spreken over het welbehagen van Hem Die in de braamstruik woonde. Zo had Mozes zelf God leren kennen: Hij kon in Zijn genade onder een zondig volk wonen, hoewel Hij een verterend vuur was.

Naast alle andere zegeningen zou Gods welbehagen rusten op het hoofd van Jozef, die hier de gewijde onder zijn broers wordt genoemd. Letterlijk staat er de ‘afgezonderde’, de nazireeër – een begrip dat wij kennen uit het leven van Simson en de wet op het nazireeërschap in Numeri 6. Jozef nam een aparte, een gewijde, een unieke plaats in onder zijn broers. In dit opzicht is hij uiteraard weer een prachtig beeld van Christus, de aan God Gewijde en de Eerste onder vele broeders.

Reeds tijdens Zijn leven op aarde was Christus volkomen aan God toegewijd, en nadat Hij het vraagstuk van de zonde tot een oplossing heeft gebracht, leeft Hij voor God in de heiligheid van de hemel (Rom. 6:10; Joh. 17:19). Hij is de ware Nazireeër, de ware Jozef, aan Wie de ene zegen na de andere wordt toegevoegd (Jozef betekent: ‘Hij zal toevoegen’). God de Vader heeft aan Zijn veelgeliefde Zoon inderdaad alle dingen in handen gegeven (Joh. 3:35). God is Hem tegemoet getreden met rijke zegeningen, en Hij heeft Hem voor altoos gezegend (Ps. 21:4; 45:3). Zo mogen wij Hem nu kennen door het geloof als de Gezegende van de Vader, de Erfgenaam van alles wat in de hemel en op de aarde is.

Wanneer wij ons oog zo op Hem richten, dan beseffen wij dat wijzelf in en met Christus in de hemel zijn gezegend. Als Zijn 'broeders' zijn wij nauw met Hem verbonden, en delen wij in de zegen die rust op het hoofd van Hem, Die troont aan de rechterhand van de Majesteit in de hoge. Spoedig zal Hij komen om de Zijnen te halen en in te voeren in de heerlijkheid die Hij voor Zijn metgezellen heeft bereid. Dan ontvangen wij het volle heil, dat wij nu nog verwachten (vgl. Gen. 49:18). Maar nu al wil Hij in ons leven worden verheerlijkt, zodat wij aan Hem gelijkvormig worden. Het doel van alle geestelijke groei is immers dat Hij als Eerstgeborene onder vele broeders ook gestalte krijgt in ons (Rom. 8:29).

Maar ook Zijn aardse volk zal Hem straks leren kennen als de Heere uit de hemel, Die door God met zegeningen is overladen. Zoals Jozefs broers zich neerbogen voor hem die zij eens hadden verworpen en hadden overgeleverd aan de volken, zo zal Israël zich berouwvol buigen voor de verhoogde Christus. Zij zullen Hem aanschouwen, Die zij doorstoken hebben (Zach. 12:10). Bij Zijn verschijning zal Hij echter niet alleen het overblijfsel van Zijn volk zegenen, maar ook al Zijn vijanden tenietdoen – en daarmee de wereldgeschiedenis naar haar voleinding voeren. Dit wordt bevestigd door de profetie over Benjamin.

2.11. Benjamin, een wolf

‘Benjamin is een verscheurende wolf; ‘s morgens verslindt hij zijn prooi, en ‘s avonds deelt hij buit uit’ (Gen. 49:27).

Een verscheurende wolf

Met het beeld van de verscheurende wolf wordt de strijdlust en ook de snelheid getypeerd waarmee Benjamin zijn vijanden wist te overwinnen. Elders in het Oude Testament wordt niet zo positief over de wolf gesproken (vgl. Jer. 5:6; Ezech. 22:27; Hab. 1:8; Zef. 3:3).

Het feit dat er zowel van de morgen als de avond sprake is, wijst erop dat hij altijd succesvol was in de strijd. Van de krijgslust van de stam Benjamin zijn veel voorbeelden te noemen. Bekende Benjaminieten waren de richter Ehud (Richt. 3:15), koning Saul en diens zoon Jonathan, Simeï en Seba die tegen David opstonden (2 Sam. 16:5; 20:1), Mordechai (Esther 2:5), en Paulus (Fil. 3:5).

Dit waren allemaal strijdlustige mannen. Vóór zijn bekering vervolgde Saulus de gemeente van God, daarna heeft hij zoals niemand anders voor haar gestreden. Mordechai en Esther hebben gestreden voor de zaak van het volk van God, en zij hebben de buit van Haman en diens medestanders verdeeld. Bij het uitdelen van de buit kunnen wij ook denken aan wat Saul door zijn overwinningen tot stand bracht voor Israël, zodat hij de dochters van Israël kon bekleden met scharlaken en met sieraden (2 Sam. 1:24). Jonathan streed de strijd van het geloof en behaalde een grote overwinning in Israël (1 Sam. 14:1-45). De stam Benjamin telde vele bekwame slingers en boogschutters (Richt. 20:16; 1 Kron. 8:40; 12:2; 2 Kron. 14:8; 17:17).

Er zijn dus nogal wat voorbeelden die de toepasselijkheid van de spreuk aantonen. De zegen van Mozes is totaal anders van aard, en hij beschrijft Benjamin als de beminde van de Heere, die veilig bij Hem woont en door Hem wordt beschermd (Deut. 33:12). Het onderwerp is hier niet Benjamins

karakter, maar zijn erfdeel in het Beloofde Land en de bijzondere gunst die hem werd bewezen doordat God Zijn heiligdom vestigde in zijn gebied.

Hij verdeelt de buit

In profetisch opzicht zien wij in Benjamin een type van de wederkomende Christus, Die al Zijn vijanden tenietdoet bij Zijn verschijning in heerlijkheid. Jozef en Benjamin vormen *samen* een beeld van Christus, zoals Hij in de toekomst zal worden gezien. In de geschiedenis van Jozef in het boek Genesis wordt zijn broer Benjamin wel twaalf keer genoemd. De broers waren aan elkaar verknocht.

Deze verbondenheid geldt ook in typologisch opzicht: Jozef is een beeld van de vernederde en verheerlijkte Christus, die de Drager is van al Gods gunst. En Benjamin is een type van de wederkomende Christus, die hier op aarde namens God zal regeren. Er zijn meer van dit soort dubbelbeelden van de Messias in de Schrift: Mozes en Aäron, David en Salomo, Jozua en Zerubbabel.

De betekenis van de naam Benjamin is ook belangrijk in dit verband (Gen. 35:18). Rachel noemde hem Ben-oni (d.i. 'zoon van de smart'), maar zijn vader noemde hem Benjamin (d.i. 'zoon van de rechterhand'). Israël zal door de Grote Verdrukking gaan, vóórdát de Messias verschijnt. Hij blijkt dan de Man te zijn, Die zit aan Gods rechterhand en komt op de wolken van de hemel (Dan. 7:13-14; Matt. 26:64).

Deze hemelse Machthebber zal al Zijn vijanden verslaan, zodra de morgen van het Vrederijk aanbreekt. Hij verschijnt als de Zon van de gerechtigheid (2 Sam. 23:3-4; Mal. 4:1-2). Voor het overblijfsel van Israël zal Hij zegen bereiden, en het zal delen in de gevolgen van Zijn overwinning. Maar het goddeloze deel van het volk, dat de antichrist had aangenomen, zal Hij oordelen. Hij zal in vlammen vuur wraak oefenen en de wetteloze en afvallige koning van de natie tenietdoen (2 Thess. 1:7-8; 2:8). En Hij zal de volken slaan met het zwaard dat uit Zijn mond komt, als Hij neerdaalt uit de hemel (Openb. 19:11-21).

Dan breekt er een nieuwe dag aan voor deze wereld en zal Hij als de Vredevorst regeren. Gods Woord zegt ons dat Hij moet heersen, totdat Hij al Zijn vijanden

onder Zijn voeten heeft gelegd. De laatste vijand is de dood (1 Kor. 15:25-26). Uit vergelijking met Openbaring 20 blijkt dat dit zal plaatsvinden aan het einde van de Christusregering, na het oordeel voor de Grote Witte Troon. Dan zal Christus het Koninkrijk aan God de Vader overgeven en begint de eeuwige toestand, waarin God alles in allen zal zijn. De dood en de hades zullen ook in de poel van vuur worden geworpen, zodat er in de nieuwe schepping geen enkele plaats meer zal zijn voor de macht van de dood en de satan (Openb. 20:14; 21:4).

Ik denk dat dit de profetische betekenis is van de 'morgen' en de 'avond' in deze profetie. De spreuk over Benjamin bestrijkt heel de dag van het Vrederijk. En allen die Christus toebehoren, zijn met Hem als de grote Overwinnaar verbonden en mogen delen in de gevolgen van de overwinningen die Hij behaalt (Benjamin verdeelt de buit).

Ondertussen is er nu ook een geestelijke toepassing. Wanneer wij in deze spreuken de geestelijke groei zien die de gelovige doormaakt, dan is het hoogtepunt dat Christus Zelf zichtbaar wordt in Zijn heerlijkheid en Hij gestalte in ons krijgt. Na het grote keerpunt van vers 18, het gebed om de openbaring van het heil van de Heere, zien wij resp. de overwinningskracht (Gad), de vruchtbaarheid (Aser), en de vrijheid van de christen waarin hij God de Vader kan aanroepen (Naftali). Maar de kroon van ons geluk is niet onze zegen, maar de Heiland Zelf, Die in ons leven wil worden grootgemaakt. Wij mogen ons oog richten op Hem als de Heer der heerlijkheid, het Middelpunt van zegen. Hij is de Zoon van de rechterhand, de Man aan Gods rechterhand, Die ons nu al tot overwinnaars maakt in de aardse strijd.

3. Samenvatting

De rangschikking van Jakobs zonen in Genesis 49

In dit hoofdstuk volgen nog enkele overzichten en een paar conclusies uit onze overdenkingen. De volgorde waarin Jakobs zonen werden gezegend was slechts gedeeltelijk dezelfde als de volgorde naar geboorte, zoals blijkt uit het volgende overzicht:

	Genesis 29, 30 en 35 (geboorte)	Genesis 49 (zegen)
1.	<i>Ruben</i> (Lea)	<i>Ruben</i>
2.	<i>Simeon</i> (Lea)	<i>Simeon</i>
3.	<i>Levi</i> (Lea)	<i>Levi</i>
4.	<i>Juda</i> (Lea)	<i>Juda</i>
5.	<i>Dan</i> (Bilha)	<i>Zebulon</i>
6.	<i>Naftali</i> (Bilha)	<i>Issaschar</i>
7.	<i>Gad</i> (Zilpa)	<i>Dan</i>
8.	<i>Aser</i> (Zilpa)	<i>Gad</i>
9.	<i>Issaschar</i> (Lea)	<i>Aser</i>
10.	<i>Zebulon</i> (Lea)	<i>Naftali</i>
11.	<i>Jozef</i> (Rachel)	<i>Jozef</i>
12.	<i>Benjamin</i> (Rachel)	<i>Benjamin</i>

Bij het uitspreken van de zegen richt Jakob zich allereerst tot de zonen van Lea, waarbij Zebulon vóór Issaschar wordt geplaatst. Vervolgens komen de zonen van de slavinnen, waarvan Naftali nu als laatste wordt genoemd. De beide zonen van Zilpa, de slavin van Lea, krijgen een plaats tussen de twee zonen van Bilha, de slavin van Rachel. Ten slotte volgen Jozef en Benjamin, de beide zoons van Rachel, de vrouw die Jakob bovenal liefhad en ter wille van wie hij zijn schoonvader Laban in totaal veertien jaar had gediend.

Deze volgorde is in overeenstemming met het voorschrift voor het eerstgeboorterecht, zoals dat later door Mozes is geformuleerd (Deut. 21:15-17). De zoon van de beminde mocht niet worden begunstigd boven de zoon van de niet-beminde. Dat Ruben het eerstgeboorterecht toch heeft verspeeld, had hij alleen aan zichzelf te wijten. Hij had het bed van zijn vader beklommen en overspel gepleegd met Bilha, de bijvrouw van zijn vader; daarom was dit voorrecht hem ontnomen (Gen. 35:22; 49:3-4; 1 Kron. 5:1-2).

De bijzondere positie die aan het eerstgeboorterecht was verbonden, ging naar Juda, de vierde zoon van Lea. Simeon en Levi werden gepasseerd vanwege het geweld dat ze de inwoners van Sichem hadden aangedaan. De zegeningen die eraan waren verbonden – de eerstgeborene had recht op een dubbel deel van de erfenis – gingen naar Jozef, de eerste zoon van Rachel, de geliefde. Maar eigenlijk gingen ze naar Jozefs zonen Efraïm en Manasse, die Jakob al eerder had gezegend en had geadopteerd als zijn eigen zonen (Gen. 48). Efraïm en Manasse verkregen een eigen plaats onder de stammen van Israël (Deut. 33:17).

In overeenstemming hiermee zien wij dan ook dat zowel *Juda* als *Jozef* een prominente plaats innemen in de zegenspreuken van Jakob. Juda ontving de heerserspositie, Jozef de rijkdom aan bezit die voor de eerstgeborene was weggelegd. Merkwaardig is ook dat de zonen van de slavinnen geen ondergeschikte plaats innemen, maar gezegend worden met de overige zonen van Jakob. Dit in tegenstelling tot de zonen van Abraham: Ismaël en Izak, resp. de zoon van de slavine en die van de vrije. Voor hen gold het principe dat de zoon van de slavine beslist niet mocht erven met de zoon van de vrije (Gen. 21:8-21). Paulus trekt daaruit de conclusie dat er een scheidslijn is tussen Jodendom en christendom, tussen een volk onder de slavernij van de wet en een volk van verlost (Gal. 4:21-31).

Bij de zegeningen van Jakob speelt het onderscheid tussen Israël en de gemeente echter geen rol. Terwijl Abraham zowel de 'vader' van een hemels als van een aards nageslacht is, is Jakob speciaal de stamvader van Israël naar het vlees. De twaalf zonen van Jakob geven *samen* een compleet beeld van het aardse volk van God. Zij worden *samen* gezegend overeenkomstig Gods

regeringswegen met Zijn volk, want het getal twaalf houdt in de Schrift altijd verband met de wijze waarop God Zijn volk regeert.

Maar als dus niet de volgorde naar geboorte, noch de rangorde van de moeders bepalend is voor de rangschikking van Jakobs zonen, volgens welk principe zijn ze dan gegroepeerd in Genesis 49? Het antwoord is dat factoren van profetische en geestelijke aard meetellen, die van deze zegeningen een schitterend tableau maken van Israëls geschiedenis in de laatste dagen.

De wereldgeschiedenis in een notendop

Ik denk zelfs dat wij in dit hoofdstuk een beknopt overzicht vinden van de geschiedenis van de mensheid, omdat Israël naar Gods gedachten in het centrum hiervan staat. In de eerste drie zonen zien wij het falen van de natuurlijke mens vanaf het begin van zijn geschiedenis. Ruben liet zich leiden door zijn begeerte, Simeon en Levi gebruikten werktuigen van geweld. Dit zijn de twee beginselen van het kwaad sinds de zondeval: innerlijke verdorvenheid en uiterlijke gewelddadigheid. Deze kenmerken vinden wij telkens terug in de geschiedenis van de mensheid en ook in die van Israël. De zonde van Adam en Eva was die van de begeerte, de zonde van Kaïn die van het geweld.

De eerste mens werd verdreven uit Gods tegenwoordigheid. De verdorvenheid en de gewelddadigheid die de aarde daarna vervulden, gaven aanleiding tot het oordeel van de zondvloed. Na de grote vloed zien wij geen verbetering. De mens wilde voor zichzelf een naam maken en ging de afgoden dienen; ook horen wij over de gewelddadige Nimrod.

Dan maakt God een nieuw begin met de roeping van Abraham. Hij zonderde een volk af uit de overige volken, opdat dit Hem zou dienen en toebehoren. Israëls geschiedenis is helaas ook een geschiedenis van falen, zowel tijdens de woestijnreis als in het Beloofde Land. Verdorvenheid en geweld kenmerken de laatste hoofdstukken van het boek Richteren en de eerste hoofdstukken van 1 Samuël. Dan geeft God echter uitkomst door middel van koning David; en het boek Ruth vermeldt reeds zijn geboorte.

Deze fase van Israëls geschiedenis vinden wij terug in Jakobs profetie over Juda, de koningsstam. Hier horen wij uitsluitend lovende woorden (Juda betekent: 'lof'). Israël beleefde een bloeiperiode en wist zelfs de volken aan zich te onderwerpen. De woorden van Jakob over Silo (dat betekent: 'rustbrenger') zien in eerste instantie waarschijnlijk op Salomo, de vredevorst. Toch bezitten ze nog een grotere reikwijdte. De scepter zou van Juda niet wijken, totdat Silo zou komen, aan Wie de volken gehoorzaam zouden zijn.

Deze Silo-profetie is een Messiaanse profetie. Juda zou de heerschappij behouden, hoewel slechts in het tweestammenrijk en in nog mindere mate na de terugkeer uit de Babylonische ballingschap, tot op de komst van Christus. Aan Hem hebben de volken zich nu onderworpen door geloófsgehoorzaamheid (Rom. 16:26).

Maar opnieuw moeten wij vaststellen dat deze profetie een nog bredere strekking heeft. Christus is verworpen en Hij zal pas bij Zijn wederkomst de universele vrede en welvaart brengen waarover Jakob spreekt. Dan zal Hij heersen als de Vredevorst en Zijn heerschappij zal zich uitstrekken tot de einden van de aarde.

Vervolgens zien wij wat er gebeurde na de bloeitijd van David en Salomo, resp. na de verwerping van de Messias. Er is assimilatie met, en onderwerping aan de volken, uitlopend op volledige afval. Dit wordt voorgesteld in Zebulon, Issaschar en Dan.

De profetie heeft ook hier een tweevoudige strekking, een historische en een deels nog toekomstige reikwijdte. Israël is in de invloedssfeer van de omringende volken geraakt, wat leidde tot onderwerping aan de volken (o.a. Egypte, Assur, Babel) en ook het dienen van de afgoden. Wij vinden Zebulon hier in verbinding met de 'volkerenzee' (vgl. Jes. 17:12-13; Openb. 17:15). Zebulon (d.i. 'woning') oriënteerde zich volledig op de volken, en met name op Sidon, waaruit de Baäldienst stamde die koning Achab invoerde in Israël (1 Kon. 16:31-33). Issaschar (d.i. 'loon') leende zich tot slaafse herendienst en werd een schatplichtige knecht.

In Dan (d.i. 'rechter') kreeg de macht van de slang – de satan – volledig gestalte, zodat Israël ten val werd gebracht en machteloos was geworden. De

stam Dan wordt in de Schrift vaak verbonden met afgodendienst (Richt. 18; 1 Kon. 12:29-30). Israël heeft de éne, ware God verlaten en ten slotte de Messias verworpen, toen Hij in Knechtsgestalte tot hen kwam. Hiermee eindigde de geschiedenis van Israël en van de eerste mens in zijn verantwoordelijkheid. Het was een volledig echech, en alleen het heil van de Heere kon nog uitkomst brengen (zie vs. 18).

Wij zien dit heil in het kruis en de opstanding van Christus, maar er is ook nog een toekomstig aspect met betrekking tot het herstel van Israël. Jakobs korte gebed is het keerpunt van dit hoofdstuk. Het bovengenoemde proces van verval en afval heeft zich herhaald na de verwerping van Christus. Israël is verstrooid onder de volken en is in nog grotere mate van hen afhankelijk geworden. Die situatie duurt voort tot op de dag van heden. En nu komen wij tot de nog toekomstige toepassing van dit gedeelte. Dan is een type van de antichrist, die Israël zal regeren ('richten') bij de gratie van het hoofd van het hersteld Romeinse rijk en van de satan zelf (Openb. 13). De afgoderij bereikt dan een definitief hoogtepunt, en het gelovige overblijfsel van Israël zal met smart uitzien naar de openbaring van Gods heil.

Vervolgens brengt God een keer in het lot van Zijn volk. Hij brengt Zijn heil aan het licht, in antwoord op het gebed van vers 18. Met Dan is het absolute dieptepunt bereikt en de geschiedenis neemt nu een gunstige wending. Gad, Aser en Naftali tekenen de uitwerking van Gods heil in de eindtijd. Gad (d.i. 'bende') wordt weliswaar belaagd door een vijandige bende, maar hij behaalt de overwinning en verdrijft de vijand uit het land (vgl. Micha 4:14; 5:8). Aser (d.i. 'welzalig') geniet zelf een overvloed van voedsel en deelt dit ook met anderen. Naftali (d.i. 'worsteling') verheugt zich in de vrijheid van de overwinnaar en hij zingt het loflied van de verlossing.

Ten slotte schetsen Jozef en Benjamin een dubbel beeld van de heerlijkheid van Christus in het Vrederijk. Jozef (d.i. 'Hij zal toevoegen') is een bijzonder type van de verworpen Messias, die door God is verhoogd aan Zijn rechterhand als de Redder van de wereld. De Vader ziet in gunst op Hem neer en de rijkste zegeningen worden Hem toebedeeld. Benjamin (d.i. 'zoon van de rechterhand') tekent meer de aardse kant van de Christusregering. Christus doet Zijn vijanden teniet bij Zijn verschijning, zodra de morgen van het Vrederijk aanbreekt. Hij

moet heersen, totdat als laatste vijand *de dood* wordt tenietgedaan aan het eind van het rijk (1 Kor. 15:24-28), in de avond (Gen. 49:27), wanneer het duizendjarig Vrederijk overgaat in de eeuwige toestand.

Samenvattend zien wij in de eerste drie zonen van Jakob dus de verdorvenheid van de natuurlijke mens. Ruben (d.i. 'Zie, een zoon') gedraagt zich als een onwaardige zoon. Simeon ('verhoring') en Levi ('aanhechting') zijn bondgenoten in het kwaad.

Drie zonen vormen speciaal een type van Christus en tonen hoe Hij tussenbeide komt: eerst Juda, en dan Jozef en Benjamin aan het einde. De betekenis van deze namen heb ik al genoemd.

In de derde groep van drie zonen – Zebulon, Issaschar en Dan – gaat de lijn naar beneden en mondt Israëls verval uit in de afval van de laatste dagen. In de vierde groep van drie zonen – Gad, Aser en Naftali – gaat de lijn weer omhoog en zien wij Israëls herstel en de uitwerking van Gods heil.

Genesis 49 is dus profetische geschiedschrijving. Verschillende onderdelen ervan zijn al historisch vervuld in de loop van Israëls bestaan, maar er is ook een nog onvervulde profetische méérwaarde in verband met de eindtijd.

De geschiedenis van de gemeente

Verder denk ik dat dit hoofdstuk ook geestelijke lessen bevat ten aanzien van de geschiedenis van het huidige volk van God, nl. de gemeente. Ook dit hoofdstuk van het Oude Testament is immers tot onze lering geschreven (Rom. 15:4). Israël is vanwege zijn verwerping van de Messias tijdelijk opzij gezet, en God heeft nu een ander getuigenis op aarde dat helaas evenzeer heeft gefaald als Gods oude volk.

In de eerste vier zonen van Jakob zien wij in type de kenmerkende zegeningen die God oorspronkelijk aan de gemeente had toevertrouwd:

1. de zegen van het zoonschap (Ruben);
2. de zegen van de leiding van Gods Geest en het horen van Gods Woord (Simeon);
3. de zegen van de gemeenschap met God en met de gelovigen onderling (Levi);
4. de zegen van de aanbidding in geest en waarheid, in de erkenning van het gezag van Christus, Die te midden van de Zijnen de lofzang aanheft (Juda).

Als wij de geschiedenis van de christenheid bezien, dan blijkt dat deze voorrechten niet lang bewaard zijn gebleven. De zonen van Jakob waren hun prachtige namen soms niet waard, en evenzo is de handelwijze van de gemeente vaak in strijd geweest met haar hoge roeping. De christenen hebben zich vermengd met de wereld, en de prijs die zij daarvoor moesten betalen was onderwerping aan de wereld.

Dit zien wij in Zebulon (d.i. 'woning') en Issaschar (d.i. 'loon'). Het verwijt dat Christus aan de gemeente in Pergamus richt, is dan ook: 'Ik weet waar u woont, daar waar de troon van de satan is' (Openb. 2:13). De kerk is een machtsfactor van betekenis geworden hier beneden, in tegenspraak met haar hemelse roeping. Daarom hebben de wereld en 'de vrouw Izebel' (d.i. het pausdom, Openb. 2:20) over haar geheerst. Deze geschiedenis van falen culmineert ook in Openbaring 2 in afgodendienst. Dit wordt getypeerd door de stam Dan. De invloed van Izebel vinden wij terug in het afgodische Babylon van Openbaring 17 en 18. De naamchristenheid gaat haar oordeel tegemoet.

In deze situatie kan alleen God uitkomst geven. 'Op Uw zaligheid wacht ik', is daarom het gebed van hen die trouw zijn aan het Woord en de Naam van Christus. Zelfs in de donkerste tijden is er een overblijfsel van overwinnaars (Gad overwint een bende), dat zich verblijdt in een overvloed van geestelijk voedsel (Aser levert lekkernijen), en dat zich ontworsteld heeft aan wereldse en judaïstische invloeden (Naftali is een losgelaten hinde).

De ware gemeente zal delen in de heerlijkheid van Christus, die de Eerste is onder vele broeders – Jozef is de uitverkorene onder zijn broers. Zij deelt ook

in Zijn heerschappij op aarde en zal met Hem zitten op Zijn troon – Benjamin verdeelt de buit. De teloorgegangene zegeningen van de begintijd zijn dus het deel van een trouw overblijfsel, dat uitzielt naar de volle openbaring van Gods heil bij de wederkomst van Christus.

Stadia van geestelijke groei

Bovendien bevat Genesis 49 waardevolle lessen voor de individuele gelovige. Onze geschiedenis als kinderen en zonen van God is niet altijd vlekkeloos, zoals wij dat in type zien in de eerste drie zonen van Jakob.

Het begint met de les dat ‘niet het geestelijke eerst is, maar het natuurlijke; daarna het geestelijke’ (1 Kor. 15:46). Ondanks alle voorrechten die ons geschonken zijn, kan de oude mens ons parten spelen. Weliswaar erkennen wij het gezag van Christus in ons leven (Juda en Silo), maar in de praktijk zijn wij vaak slaven van wereld, wet en zonde (Zebulon, Issaschar en Dan). Onze nood leidt dan tot het gebed om de openbaring van Gods heil: ‘Op Uw zaligheid wacht ik’ (vs. 18). Wij hebben uit ervaring geleerd dat wij van onszelf niets goeds kunnen verwachten en dat alleen God uitkomst kan geven. De nieuwtestamentische tegenhanger van dit gebed van Jakob is de uitroep van Romeinen 7:24: ‘Ik ellendig mens, wie zal mij verlossen uit dit lichaam van de dood?’

Als de nood echter zo hoog is gestegen, is de redding nabij. En zoals de profetie van Jakob vanaf dit kritieke moment een gunstige wending neemt, zo vergaat het ook de gelovige wanneer hij eenmaal oog heeft gekregen voor de volheid van het heil in Christus en heeft geleerd dat hij is vrijgemaakt van de wet van de zonde en de dood. Hij leert God dank betuigen en hij verandert van een slaaf in een vrije, van een verliezer in een overwinnaar. Romeinen 8 tekent ons het overwinningsleven dat een christen kan leiden in de kracht van Gods Geest.

Dit is precies wat wij vinden in de volgende drie zonen van Jakob. *Gad* overwint de vijanden die hem belagen. *Aser* tekent het leven in overvloed dat het deel is van de overwinnaar. Zijn brood zal overvloedig zijn en hij levert koninklijke lekkernijen. Hij kan van zijn eigen overvloed dus aan anderen meedelen. *Naftali*

completeert dit beeld en tekent de vrijheid en de vreugde die de gelovige geniet na de worsteling van Romeinen 7. Hij is een losgelaten hinde en laat schone woorden horen; hij zingt de jubelzang van de christelijke vrijheid en roept de woorden: 'Abba, Vader'.

Ten slotte bereikt dit proces van geestelijke groei zijn hoogtepunt doordat Christus Zelf gestalte krijgt in ons. Het leven naar de Geest maakt ons gelijkvormig aan het beeld van Gods Zoon (vgl. Rom. 8:14, 29). Dit wordt in type voorgesteld door de laatste twee zonen van Jakob, nl. Jozef en Benjamin, die allebei een duidelijk beeld zijn van de Heere Jezus.

Christus Zelf is het sluitstuk van onze zegen, de bekroning van ons geluk. In Jozef zien wij Hem zowel in Zijn vernedering als in Zijn verhoging, en ons leven zal daaraan ook moeten beantwoorden. Wij hebben Christus in Zijn diepe vernedering als ons voorbeeld enerzijds (Fil. 2), en Christus in Zijn hemelse heerlijkheid als het doel van ons streven anderzijds (Fil. 3). Wanneer Hij op deze wijze gestalte in ons krijgt, zal ons leven steeds meer beheerst worden door de Man aan Gods rechterhand, Die ons laat delen in de gevolgen van Zijn overwinning (Benjamin verdeelt de buit).

Zo komen wij tot de geestelijke volwassenheid, waarvan zo vaak sprake is in de brieven van het Nieuwe Testament; en valt het beeld van Christus duidelijk in ons te lezen (zie o.a. 1 Kor. 3:1-3; Gal. 4:19; Ef. 4:12-16; Kol. 1:28).

Jakobs laatste woorden

4. Vergelijking met de zegen van Mozes

De zegen van Jakob heeft een opmerkelijke tegenhanger in de zegen van Mozes aan het slot van de Pentateuch (Deut. 33). Het belangrijkste verschil is dat Jakob de verantwoordelijkheid van de *mens* benadrukt, terwijl Mozes de klemtoon laat vallen op de raadsbesluiten van *God*.

Genesis 49 is eigenlijk een lange geschiedenis van schuld en straf, van falen en herstel. Maar Deuteronomium 33 is een momentopname van het volk, wanneer het overeenkomstig Gods raadsbesluiten van genade in het bezit is gesteld van alle zegeningen van het Beloofde Land. Gods Geest gaat hier voorbij aan de negatieve dingen die Jakob in Genesis 49 vermeldt van zijn zonen.

Er is uiteraard ook verschil in de wijze waarop zij worden aangesproken. Jakob beschouwt zijn zonen als hoofden en vertegenwoordigers van de twaalf stammen (Gen. 49:28), terwijl Mozes over de stammen zelf spreekt.

De volgorde van de stammen is in Deuteronomium 33 nog weer anders dan in Genesis 49. Op Ruben volgt onmiddellijk Juda, die Rubens positie als eerstgeborene ontving. Simeon ontbreekt helemaal, wat waarschijnlijk als oorzaak heeft dat deze stam grotendeels is opgegaan in Juda. Het twaalfstal wordt toch volledig gemaakt doordat Efraïm en Manasse afzonderlijk worden genoemd bij de zegen van Jozef.

Ik geef nu eerst een vergelijkend overzicht:

	Genesis 49	Deuteronomium 33
1.	Ruben	Ruben
2.	Simeon	Juda
3.	Levi	Levi
4.	Juda	Benjamin
5.	Zebulon	Jozef (Efraïm + Manasse)
6.	Issaschar	Zebulon
7.	Dan	Issaschar
8.	Gad	Gad
9.	Aser	Dan
10.	Naftali	Naftali
11.	Jozef	Aser
12.	Benjamin	

Op Juda volgt dus Levi, die hier een rijke zegen wegdraagt als gevolg van zijn gehoorzaamheid aan Jahweh na Israëls zonde met het gouden kalf (vgl. Ex. 32:25-29). Samen met Jozef neemt hij in de zegen van Mozes de meest prominente plaats in. In Genesis 49 zijn dat Juda en Jozef!

Wij zien het volk in Deuteronomium 33 in het bezit van het land, nabij God gebracht en levend overeenkomstig Zijn geboden; hiertoe is Levietendienst noodzakelijk. Hierna volgen de beide zonen van Rachel. Eerst Benjamin, en dan Jozef. De volgorde wordt bepaald door factoren van geestelijke aard. Terwijl Levi de *dienst* van het heiligdom bezat, bezat Benjamin de *plaats* van het heiligdom. Jeruzalem behoorde tot zijn gebied; daarom wordt hier gezegd dat hij veilig bij de Heere woonde en omgekeerd dat de Heere ook bij hem woonde.

Dit leidt tot de volle zegen die Jozef ten deel valt, die evenals in Genesis 49 wordt betiteld als de 'uitverkorene' of de 'afgezonderde' onder zijn broeders.

Hierop volgen pas de beide laatste zonen van Lea en de vier zonen van de slavinnen. Hun zegeningen houden stuk voor stuk verband met het bezit en het genot van het erfdeel in het Beloofde Land.

Mozes heeft deze zegeningen uitgesproken aan de vooravond van de intocht in Kanaän, die plaatsvond onder Jozua. Maar afgezien van de historische vervulling van een aantal van deze zegenspreuken, is er toch net zoals in Genesis 49 een duidelijke profetische en geestelijke meerwaarde. Ook Deuteronomium 33 bevat enkele verwijzingen naar het Vrederijk. Israël zal dan niet tijdelijk maar *voorgoed* in het bezit van het land zijn.

Merkwaardig is wel dat sprake is van de terugkeer van *Juda* (en wel uit de diaspora). *Levi* overwint zijn tegenstanders – die zullen er genoeg zijn in de eindtijd. *Benjamin* woont dan veilig in het land. *Jozef* heerst zelfs over de volken en strekt zijn heerschappij uit tot de einden van de aarde. *Zebulon* en *Issaschar* nodigen de volken tot de berg, d.i. de berg van de Heere, oftewel de tempelberg, die in de laatste dagen zal vaststaan als de hoogste van de bergen (Jes. 2:2-5).

Een laatste zinspelings op het Vrederijk ligt in het slotvers van de zegen van Mozes, dat spreekt over de hulde die Israëls vijanden het volk noodgedwongen zullen brengen. Uw vijanden zullen zich *geveinsd* aan u onderwerpen, en u zult hun hoogten betreden. Deze uitdrukking komt ook in de Psalmen voor en ziet uiteindelijk op de volledige onderwerping van de volken tijdens de Christusregering (Ps. 18, 66, 81).

5. Epiloog

Over de praktische en geestelijke betekenis van deze zegeningen voor onszelf als gelovigen kan geen enkele twijfel bestaan. Ook voor ons geldt dat het de zegen van de Heere is, die ons rijk maakt (Spr. 10:22). Onze rijkdom als christenen is in de eerste plaats van gééstelijke aard, doordat wij gezegend zijn met alle geestelijke zegening in de hemelse gewesten in Christus (Ef. 1:3). Zoals Israël het Beloofde Land als erfdeel had – en dat is speciaal het onderwerp van de zegen van Mozes – zo is aan de gemeente een uitgestrekt terrein van geestelijke en eeuwige zegen toebedeeld, dat in het geloof in bezit moet worden genomen.

In Genesis 49 gaat het in type om de stadia van geestelijke groei die wij doormaken, en de geschiedenis van falen en herstel van het hele volk van God. In Deuteronomium 33 is het onderwerp het ongestoorde bezit van de zegen van God in het ‘land’ dat Hij ons heeft toegezegd.

Deze zegeningen zijn persoonlijk ons deel, maar het gaat hier meer om de *gemeenschappelijke* kant ervan. Ze worden genoten in het ‘stamverband’ waarin God ons heeft geplaatst en waarin wij met elkaar samenleven: de nieuwe familie waartoe wij behoren, de familie van de kinderen van God. Vergelijk hiermee de geschriften van Johannes, en ook Psalm 133, waar sprake is van de zegen die God daar gebiedt waar broeders eensgezind samenwonen.

Ik ga nu verder niet in op de zegenspreuken van Mozes, maar wijs er alleen nog op dat *Mozes* eindigt met een lofprijzing jegens God, de Bron van alle zegen – terwijl *Jakob* halverwege zijn profetie een kort maar indringend gebed uitspreekt om de openbaring van het heil van de Heere.

Distributie:

CBC 't Gulden Boek te Houten

Website: www.cbcboek.nl

E-mail: info@cbcboek.nl